

מאמרי הפרשה

סיום החלק השלישי מחלקי חומש שמות

הרמב"ן (על התורה בשיר שכתב בסוף ספר שמות) מכנה את ספר שמות: "ספר הגאולה", היות ובו מסופר באריכות קורות גאולת ישראל ממצרים. בספר שמות רואים את אהבתו וחיבתו הגדולה של הקב"ה לעם ישראל, שמלבד שגאלנו ביד חזקה, נתן לנו את התורה, ועוד השרה שכינתו בתוכנו.

והנה חומש שמות כולל שלושה עניינים מרכזיים:

א. יציאת מצרים באותות ובמופתים גדולים, וקריעת ים סוף. [והענין הזה נתבאר בפרשיות שמות וארא בא בשלח].

ב. מתן תורה על הר סיני שהוא תכלית יציאת מצרים. [נתבאר ביתרו משפטים].

ג. בנין המשכן וכליו - מקום להשראת השכינה [נתבאר בתרומה תצוה כי תשא ויקהל פקודי]. **ושלושת** החלקים הללו, הביאו לנו את שלושת הרגלים: פסח - יציאת מצרים. שבועות - מתן תורה. סוכות - השראת השכינה וכבוד ה' שמילא את המשכן.

והנה המשכן היה מקור ואמצעי לכל הברכה והשפע בעולם: הפרנסה - באמצעות השולחן [שולחן לחם הפנים]. החכמה - באמצעות המנורה. הקדושה - באמצעות הקטורת. והעיקר הגדול הוא: לוחות הברית - התורה הקדושה. (רבנו בחיי שמות כה, כד - לח).

דין וחשבון

פרשת פקודי היא כמו דו"ח ארוך ומפורט, של מאזן התרומות למשכן, מול ההוצאות, התורה מפרטת את התרומות, ועל מה הוציא כל חתיכת זהב, כל תרומה, עד הפרוטה האחרונה.

הסיבה לפירוט הזה, מביא בעל הטורים מהמדרש (תנחומא פקודי ד. רבה נא ו) שמשנה רבנו פקד לפנייהם כדי שלא יחשדוהו שלקח מהכסף, שהרי כתוב (במדבר לב, כב) "והייתם נקיים

מה' ומישראל". ומדייק בעל הטורים שלכן כתוב "פקודי" מלא בוא"ו, לרמוז שמשנה פקד בשביל כל אחד משש מאות אלף בני עם ישראל, [האות ו' רומזת לשש מאות אלף].
ואומר הזוהר הקדוש (פרשת פקודי סוף דף רכא.) שהטעם שעשה משה כן, היות והס"מ וגונדא דיליה היו מסתובבים להפיל מחלוקת בעם ישראל, כדי שלא תרד השכינה לשכון במשכן, ורצו להכניס בלבבות ישראל שמשנה רבנו חלילה מעל בכסף.

לכן משה רבנו אסף את כל עם ישראל אנשים ונשים וטף, ונתן להם דין וחשבון על כל פרוטה, ואחר כך השכינה הקדושה ורוח הקודש היו מדברים לעם ישראל ואמרו להם החשבון אחת לאחת, וגם השכינה הראתה להם במראה את כל מעשיו של משה ואיך הוא עומד על כל תרומה ותרומה ומה היה עושה עימה.

ולכן כתוב (לעיל כה, מ) "אשר אתה מראה בהר", והרי לכאורה היה צריך לומר "אשר אתה רואה" ומדוע אמר לשון "מראה", לומר לך שהיו מראים לעם ישראל ממש, בבחינת תא חזי את כל מעשה המשכן, עד שבא הס"מ בעצמו והודה על המספר שזה נכון, וגם הוא מנה את הכספים והזהב וכו'.

ואז ירדה השכינה הקדושה לשרות במשכן, ומשם השפיעה שפע של קדושה על כל עם ישראל.

למה בזהב העגל אף אחד לא דרש חשבון?

פרשתנו, פרשת פקודי, פרשה מופלאה היא, התורה הקדושה שחוסכת כל כך במילותיה, ויש לדייק בה כל אות ותג, שרומזת דינים ברמזי היקש וגזירה שווה, מקדישה להקמת המשכן ארבע פרשות שלמות: תרומה, תצוה, ויקהל ופקודי! פרשיות על הציווי וגם על העשיה, ופרשתינו הוקדשה למסירת דיווח מפורט לאן הכסף הלך.

הגאון רבי מאיר שפירא זצ"ל, ראש ישיבת חכמי לובלין (הובא בספר נצוצי אור המאיר פרשת פקודי עמ' קצו) היה תמה ומתפלא: כאשר בני ישראל חטאו בחטא העגל, נאמר בו: (שמות לב, ג) "ויתפרקו כל העם את נזמי הזהב אשר באזניהם". "כל העם" - כמה היו כל העם? 600 אלף איש רק בגילאי 60-20, הוי אומר, שבכללותם מנו למעלה ממליון איש! מלבד הערב רב.

רק לחשוב על מליון נזמים, עגילים, צמידים, רבידים, מחרוזות, שרשראות, תליונים: "וכסף הרביתי להם וזהב עשו לבעל!" (הושע ב, י) וכך אמרו בגמרא (ברכות לב.) על הפסוק (דברים א, א) "ודי זהב": כך אמר משה לפני הקב"ה, בשביל כסף זהב שהשפעת להם לישראל עד

שאמרו "די", הוא גרם שיעשו את העגל [זוהי הכוונה "ודי" זהב]. אם כן, לא תרמו נזם קטן, או טבעת זהב בלבד. מליון איש ומעלה הביאו הררי זהב - ומכל זה מה יצא? עגל... אפילו לא שור ראוי לשמו...

ואיש לא תמה, איש לא תהה, איש לא ביקש דין וחשבון, לאן הלך כל הזהב...

ואילו כאשר משה רבנו מבקש תרומות למשכן, וכשהאומנים רואים שיש די והותר, הם קוטעים את מסע ההתרמה. ומתרומה זו יוצקים מנורה שגובהה כקומת אדם (עיין רמב"ם בית הבחירה פרק ג הלכה י שכתב שגובהה היה ח"י טפחים כ-180 ס"מ) והיא מקשה אחת זהב טהור, וכדי להגיע לזהב טהור מספרת הגמרא במסכת מנחות (כט.) שהביאו אלף כיכרות זהב והכניסום אלף פעמים לכור, עד שנותר מהן כיכר אחד של זהב טהור, צרוף ומזוקק! וארון הברית, הכפורת והכרובים - זהב טהור. מובח הקטורת מצופה זהב, השולחן מצופה זהב, עשרות עמודים נישאים, כששה מטרים גובהם [עשר אמות], והם מצופים זהב טהור, ובריחיהם מצופים זהב. הפרוכת והמסך ובגדי הכהונה רקומים זהב, הציץ והחושן ופעמוני המעיל עשויים זהב. והנה למרות שכאן ברור לאן הלך הזהב, משה רבנו עומד ומוסר דין וחשבון, לאן הלך הזהב... מדווח על כל פרוטה!

הרי זה מזועזע, הרי זה מקומם!

אלא שככה הוא מאז ומעולם, לענייני חולין וטומאה, אף אחד לא שואל שאלות, אבל לענייני קדושה, השטן תמיד מכניס בליבות האנשים ספיקות.

והנה גם בזמננו אנו, כסף רב נשפך כמים לתיאטרוני תועבה, במסווה של "תרבות ובידור", שחקנים שלועגים ובוזים לכל הקדוש והיקר, מכפישים ומתלוצצים מערכי היהדות, ומנאצים את קודשי ישראל, זוכים לתמיכה ביד רחבה, ואיש אינו דורש דין וחשבון! מיליונים זורמים לקיומם של כמה עשרות אנשי בוהמה תלושים ומנוכרים, מיליונים אחרים זורמים לאגודות הספורט, שהרי חייבים להבריא את הגוף, חייבים להתעמל, ומה יותר בריא מאשר רבבות צופים שיוכלו לשבת בנוחות ולצפות כאשר הגויים האמריקאים של מכבי פלוני מתחרים בכושים האמריקאים של הפועל אלמוני?! אז אם חותמים חוזים בסך רבבות דולרים עם אותם כושים, ודאי שהמדינה חייבת לסבסד את האגודה, לתפארת עם ישראל וחזונו.

כמה כסף נשפך לקיבוצים, ל'בית בערל' ובית 'שמערל', לכל מיני מכונים ומוסדות, לאוניברסיטאות ולקרנות שונות ומשונות. ואיש לא שואל ודורש, איש אינו עוקב ובושל.

היכולות שן דוממים, מוזיאונים שוממים ותערוכות מפקחות מתחזקים במימון ממשלתי נדיב, וזה מובן, זו תרבות.

אבל אם מבקשים לתקצב גם פעילות חיה, תוססת ומפוארת של מורשת אבות ומסורת דורות של הנחלת תורה וחינוך שורשי, שיעורי תורה, חוגי לימוד, מועדוני נוער תורניים, או אז קמה זעקה, "הדתיים סוחטים", והכותרות רועשות, ובגצי"ם מוגשים, כיצד יעלה על הדעת לתת למשכן?! חלילה, יש לפטם את העגל...

כל זה נכון, אמת ויציב. אבל מה נוכל לעשות לנוכח סדר הקדימויות המעוות? סולם הערכים ההפוך? רק להתמרמר ולהוקיע, לא יותר.

אמנם, כן יש לנו הזדמנות פז לשנות דברים, אם רק נפנה אל המבט אל תוכנו פנימה, אם נזכור ונסקור את סדר הקדימויות שלנו - אנו, כמה זמן [שלא לדבר על כסף] מופנה לגוף, וכמה לנפש, כמה לבטלה וכמה לנשמה, כמה מפטמים אנו את 'העגל' וכמה נותנים אנו 'למשכן'!... (ע"פ מעין השבוע).

**"אלה פקודי המשכן העדת אשר פקד על פי משה עבדת הלוים ביד איתמר
בן אהרן הכהן" (לח, כא)**

"אלה" - פוסל את הראשונים

יש להקשות דכלל ידוע (ראה רש"י תחילת פרשת משפטים), שבכל מקום שמוזכרת המילה "אלה" - כוונתה לפסול את הראשונים [לפסול דברים שהיו קודם שנאמרה המילה הזו], ואם מוזכרת המילה "ואלה" - [עם וא"ו], הכוונה היא להוסיף על הראשונים. ואם כן, צריך להבין, מה באה כאן התורה לפסול במילה "אלה"?

ומסביר האור החיים, שבא לומר לנו, שנדע שכל מה שמונה אדם מקנייניו הגשמיים המדומים שרכש בעולם הזה, אין מניינו מנין, חבל לספור! אבל קניינים רוחניים שקיימים לנצח, אותם אתה יכול לספור עוד ועוד, כי הם קיימים לעולם!

וכמו שמצינו במשנה באבות (פרק ו משנה ט) "בשעת פטירתו של אדם, אין מלוין לו לאדם לא כסף ולא זהב וכו', אלא תורה ומעשים טובים בלבד" וכו'.

וזה באה התורה ללמדנו: "אלה פקודי המשכן" - "אלה" - לפסול את כל המניינים המדומים שהנך סופר ומונה, אבל "פקודי" - המשכן! - את המנין ומספר של המשכן, של דברים קדושים, תרומות ונדבות, יכול אתה למנות ולספור עד אין סוף!

בדבר שבקדושה לא מזיק המנין

פירוש נוסף אומר ה'אור החיים' הקדוש: ידוע מה שאומרת הגמרא (בבא מציעא מב.): "אין הברכה שורה לא בדבר הספור ולא בדבר המנוי", אבל כאן, "אלה פקודי המשכן" - פסל את הראשונים, את כל הדברים שאסור לספור ולמנות, ודבר פסול הוא לספורם, כי אין הברכה שורה. אבל "פקודי - המשכן", כאן במשכן שזה דבר קדוש, לא רק שזה לא יזיק, אלא ככל שתספור תרבה ותמנה, תתווסף לך הברכה, כי מדובר כאן במשכן ה', ובדבר ברכה וקדושה אין המספר מזיק.

אם חכם מונה - הברכה שורה בדבר המנוי

ובאמת הזוהר (סוף דף רכא): מקשה: איך מנו את הכסף? הרי אין הברכה שורה אלא בדבר הסמוי מן העין? ומתרץ הזוהר [באופן מעט שונה מה'אור החיים']: כיון שהכסף נמנה על ידי משה, והוא גם בירך אותם כמו שכתוב להלן (לט מג) "ויברך אותם משה", לכן הברכה שרתה אפילו שזה מנוי.

וזה מה שאומר הפסוק "אלה פקודי המשכן" - שמנו את הנדבות שנתנו למשכן, ואפילו שבדרך כלל לא מונים כי אין הברכה שורה בדבר המנוי, לכן ממשיך הפסוק: "אשר פוקד על פי משה", שהמנין נעשה בידי משה ולכן הברכה שרתה על זה.

וזה שאומר המדרש (שמות רבה פרשה נא א) על הפסוק (משלי כח, ט): "איש אמונות רב ברכות" - זה משה, שכיון שהיה איש אמונים והיה מונה את פקודי המשכן, והיה מברך אותם, לכן "רב ברכות", שהיתה על זה ברכה אף על פי שהיה מנוי.

"אלה פקודי המשכן משכן העדת אשר פקד על פי משה עבדת הלויים ביד איתמר בן אהרן הכהן:" (לח, כא)

אדם שהוא "משכן"

פירוש בספר 'מעיינות הנצח' הביאו בשם רב ייבי מאוסטראה זצ"ל (מופיע בספרו רב ייבי) פירוש נאה בדרך דרש ומוסר:

"אלה פקודי" - אם אדם מקיים את פקודי ה' ומצוותיו, אז: "המשכן" - הוא עצמו נעשה 'משכן' לקב"ה, ששכינה שורה עליו.

"משכן העדות" - אם תראה אדם שהוא "משכן" לשכינה, הרי זה "עדות" שקיים את כל פקודי התורה.

"אשר פוקד על פי משה" - ואותו אדם לא קיים רק תורה שבכתב אלא גם תורה שבעל פה, וזה רמוז במילים: "אשר פוקד על פי משה", "על פי" - רומז ל"על פה", שאותו אדם קיים גם את מה שקיבל משה "בעל פה".

זכדי שאדם יגיע לשלימות צריך ב' תנאים:

(א) "ביד איתמר", שהלימוד שלומד ישאר ויתקיים "בידו", כמו שאמרו (פסחים נ:): "אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו". ולפי זה "איתמר", הוא מלשון "אתמר" - בארמית.

(ב) ועוד תנאי: "בן אהרן הכהן" - שיעבוד את הקב"ה מאהבה, ושלא על מנת לקבל פרס, כאהרן הכהן. [והוסיף וכתב ש"אהרן" הוא לשון "מהר ומתן", ו"כהן" מלשון שירות שהוא משרת ה', ואם כן "אהרן הכהן" היינו שמשרת את ה' כמו מהר ומתן מאהבה]. עד כאן מרבי ייבי.

"אלה פקודי המשכן משכן העדת אשר פקד על פי משה עבדת הלויים ביד איתמר
בן אהרן הכהן" (לח, כא)

פעמיים "משכן" - שנתמשכן בשני חורבנות

כתב רש"י - המשכן משכן, למה כתוב שני פעמים? רמז לבית המקדש שנתמשכן בשני חורבנות על עונותיהם של ישראל.

ונראה בס"ד להוסיף: "המשכן" ראשי תיבות: מפני העונות שלהם נחרב כפליים.

ובבעל הטורים כתב: "משכן" גימטריא 410 כנגד 410 שנה שעמד בית המקדש הראשון על מכונו. ויש להוסיף ש"המשכן" עם האותיות בגימטריא "ת"כ" כנגד בית שני שהיה קיים ת"כ שנים.

משכן לשכינה ומשכן למשה

למה נאמר פעמיים "משכן"? מלמד ששני משכנות עשו, משכן שכינה ומשכן לבית מדרשו של משה.

דבר אחר, שעתידי להתמשכן על עוונותן של ישראל שתי פעמים. והוא שאמרו אנשי כנסת הגדולה (נחמיה א, ו) "חבל חבלנו לך". וכן אמר הקב"ה לישראל אם אתם עושים רצוני, שכינתי ואתם במקום הזה לעולם, ואם לאו, אז יתקיים הכתוב (דברי הימים ב' ז, כא): "והבית הזה אשר היה עליון לכל עובר עליו ישום ואמר במה עשה ה' ככה לארץ הזאת ולבית הזה". (מדרש הגדול).

עד מתי יהיה ביהמ"ק כמשכון בידי הקב"ה

וברבנו אפרים כתב (הובא בתוספות השלם אות ט) דהנה בפסוק זה יש פעמיים לשון "משכן" [המשכן משכן העדות] ופעמיים לשון "פקידה" [פקודי, אשר פוקד], והביאור הוא כך, אמרה כנסת ישראל לפני הקב"ה, רבוננו של עולם "פקדון" הוא אצלך "משכון" הוא אצלך, היה ממושכן ומופקד אצלך, והחזירהו לנו לימים מועטים.

ועתה מתי יבוא היום שתחזיר לנו המשכון שנתמשכן בעוונותינו? הלא בעצמך כתבת בתורה (דברים כד, יג) "השב תשיב לו העבוט כבוא השמש", וכמה ביאות שמש עברו ועדין הוא ממושכן ועומד?

פקודי מלשון חסרון

הרב חיד"א בספרו "נחל קדומים" כתב לפרש "פקודי", מלשון "חסרון" כמו "ולא נפקד ממנו איש" (במדבר לא, מט) [שפירושו "לא נחסר ממנו איש"], ואלה החסרונות הן שני בתי המקדש, וזה שאמר "המשכן משכן", שנחרבו שני הבתים, וזה שאמר "פקודי המשכן משכן", רמו לשני בתים, והראשון שהיה במילואו כתיב המשכן, ובית שני שהיה חסר חמשה דברים, כתב משכן בלא ה', ושניהם נחרבו, והטעם שנחרבו היה "העדות" - על עזבם התורה שהיא "העדות".

וכי תימא שהיו לומדים [כמו שאמרו על דור חורבן בית ראשון], לזה אמר "אשר פקד על פי משה" - שצריך שהלימוד יהיה לשמה, שכך נצטוינו ממשה רבנו, וזה שאומר "אשר פוקד

על פי משה", שנצטוינו מהקב"ה ששלח משה בחירו, והם לא ברכו בתורה תחילה וכו' (כמבואר בבבא מציעא פה:).

ומתוך הצרה תהיה הרווחה: "על פי משה" - שהגאולה העתידה תהיה בזכות משה רבנו, וכמו שכתב רבנו אפרים "על פי" גימט' ק"ץ שזהו קץ המשיח ואז חוזר וניאו"ר "עבודת הלויים ביד איתמר בן אהרן הכהן".

אם היה נבנה בידי משה לא היה נחרב

פירש מרן רבי חיים פאלאג'י זצ"ל בספרו 'תנופה חיים' (אות א) דקדוק הכתוב "על פי משה", הכוונה שמשם עצמו לא השתתף בעבודה עצמה אלא רק הורה להם מה לעשות, וזה "על פי משה". ואמרו רבותינו ז"ל (ראה פרשת דרכים דרך הקודש דרוש ח ד"ה עוד נקדים דאמרינן במדרש) שאם בית המקדש היה נבנה על ידי משה, לא היה נחרב מעולם. וכן הדבר כאן במשכן שהוא לא היה עושה מעשה, רק בצלאל היה עושה על פי משה, ולכן נתמשכן בעוונותיהם של ישראל, אבל אילו היה משה העושה, היה המשכן אחד שלא יבטלו מעשה ידיו.

השתלשלות שבעת המקדשות

השראת השכינה בעם ישראל, היתה בשבעה מקדשות שנחרבו וזה היה סדר השתלשלותם: **משכן שבמדבר**. בזמן שהיו ישראל במדבר, הקימו את המשכן, והיה לפי שעה, שנאמר (דברים יב, ט): "כי לא באתם עד עתה אל המנוחה ואל הנחלה" וגו', ומשכן זה עמד במשך כל הארבעים שנה ששהו בני ישראל במדבר.

משכן שבגלגל. כיון שנכנסו לארץ ישראל, הקימו את המשכן בגלגל, ועמד שם במשך ארבע עשרה שנה שבהן כבשו וחלקו את הארץ (זבחים קיא:).

משכן שילה. לאחר שכבשו וחלקו את הארץ, בנו בשילה קירות של אבנים, ופרשו עליהן יריעות המשכן של משה, אבל קרשי המשכן לא היו שם (זבחים קיב:). משכן זה עמד במשך שם"ט שנה (שם קיא:).

משכן נוב. כשמת עלי הכהן נתבטל משכן שילה, ובאו לעיר נוב והקימו שם משכן, שעמד במשך י"ג שנה (זבחים שם וסדר עולם רבה פרק י"ג).

משכן גבעון. כשמת שמואל הנביא נתבטל משכן נוב, ובאו לעיר גבעון והקימו שם 'משכן גבעון', שעמד מ"ד שנה (זבחים ובסדר עולם רבה פרק י"ג).

בית מקדש הראשון. מגבעון באו לירושלים עיר הקודש, שם בנה שלמה המלך את בית המקדש, שהיה משונה מתבנית המשכן, והשינויים כולם נעשו על פי נבואה, וכמו שאמר דוד המלך (דברי הימים א' כח, יט): "הכל בכתב מיד ה' עלי השכיל כל מלאכות התבנית". ובשנת ב' אלפים תתקכ"ח תם ונשלם בנין בית המקדש בירושלים עיר הקודש (רש"י מסכת עבודה זרה דף ט. ד"ה כי מעיינת ע"פ סדר עולם), ונגזרו יריעות המשכן קרשיו קרסו ובריחיו ועמודיו ואדניו 'תחת מחילות של היכל' (סוטה ט.), ונאסרו כל המקומות כולם לבנות בהם בית לה' ולהקריב בהם קרבן (זבחים קיב:).

בית המקדש הראשון עמד על תילו משך ארבע מאות ועשר שנים, עד שנחרב על ידי נבוכדנצר מלך בבל, בתשעה באב שנת ג' אלפים של"ח (רש"י שם).

בית מקדש השני. כשבעים שנה לאחר חורבן בית מקדש הראשון, עלה עזרא מבבל והתחילו עולי בבל לבנות את בית המקדש השני.

חמשה דברים שהיו בבית ראשון, חסרו בבית שני, ואלו הן: א] ארון וכפורת וכרובים, ב] אש על המזבח, ג] השראת שכינה, ד] רוח הקודש, ה] אורים ותומים, כדאיתא במסכת יומא (כא:). אמנם מצינו שהיו ניסים קבועים בבית המקדש השני, וכמבואר במשנה מסכת אבות (פרק ה' משנה ה') שהיו עשרה ניסים קבועים בבית המקדש.

בית המקדש השני עמד על תילו משך ארבע מאות ועשרים שנה (יומא ט.), עד שנחרב על ידי טיטוס הרשע, בנו של אספסיאנוס קיסר, בתשעה באב שנת ג' אלפים תתכ"ח (רש"י מסכת עבודה זרה שם).

בית מקדש השלישי. גדול יהיה כבוד בית האחרון מן הראשונים, כאשר ירד משמים בית של אש בנוי ומשוכלל (רש"י מסכת סוכה מא. ד"ה אי נמי). וכבר קרוב לאלפים שנה, מחזיקים בני ישראל באמונה שלימה בגאולה העתידה, ומצפים לבנין בית מקדשנו ותפארתנו שיבנה במהרה בימינו, אמן.

"עתידה תורה שתתגלגל לאמריקה"

מדי דברי בענין חורבנות בתי המקדש, נביא כאן מעשה נורא שהיה עם רבי חיים מוולוז'ין שחזה את חורבן הישיבות באירופה. תחושת האחריות לגורל הישיבות, והחרדה העמוקה לעולמה של תורה בכלל, היו מנת חלקו של רבי חיים מוולוז'ין תדיר, דבריו הלוחטים אודות

לימוד התורה המחיה ומעמיד את כל העולם, ואיך לא יתלהב לב האדם ותיפול עליו אימה ופחד לבל יתרפה חס ושלום מעסק התורה תמיד. ומעשה שהיה כך היה:

בוקר אחד, במהלך תפילת שחרית בישיבה, פרץ רבי חיים לפתע בבכי מר ונרגש, מבלי כל רמז או סימן לסיבת הבכי, ועל פני תלמידיו המבוהלים השתררה מבוכה. לא חלפו אלא דקות אחדות, והנה גל שני של דמעות שוטף את עיניו, וקולות ההתייפחות וסערת הנפש שוב נשמעים בחלל, התלמידים שהכירו וידעו את רבם, חשו והבינו אל נכון כי יש דברים בגו, וחרדה פשטה בלבם.

עם תום התפילה, כשנכנס לחדרו הפרטי כדרכו מדי יום ביומו, שיגרו בני הישיבה את תלמידו רבי דוד טביל, בעל ה'נחלת דוד', תלמידו ומקורבו הנאמן, וביקשוהו לדלות מראש הישיבה את פשר הבכיות הנסערות. בחרדת קדש נכנס רבי דוד לחדרו של ראש הישיבה, ותוך שהוא בורר את מילותיו, העיר את אזני רבו כי הוא ועמיתיו חרדים לסיבת ההתפרצות. רבי חיים, שלא סבר מלכתחילה לגלות את רזי לבו, נענה לבקשת התלמידים: "מאחר שכך סיבבו מן השמים שיבואו התפרצויות הבכי דוקא קבל עם ועדה", הסביר רבנו, "לכן רואה אני בזה את מופת שיש לי לגלות את מצפוני".

דע בני, לחש ראש הישיבה ברטט, כי יבוא יום וינועו אמות הסיפים של יהדות אירופה, וכל מוסדות התורה יחרבו ויעקרו ממקומם [ועל כן בכה רבי חיים], אולם בסופו של דבר תהיה תקומה לישיבות אלה בגלות אמריקה, המסע האחרון של עם ישראל לפני הגאולה, עשר גלויות היתה התורה צריכה לגלות עד הגאולה, ראשית גלתה לבלל, אחריה לצפון אפריקה, מצרים, איטליה, ספרד, צרפת, אשכנז, פולין וליטא ועוד עתידה היא למצוא משכנה באמריקה, מרכז אחרון לתורה.

תמה רבי דוד, "וההתייפחות השניה מה פשרה?" הוסיף הגאון רבי חיים וענה, "דואג אני וחרד עד מאד, מפני הקשיים והמכשולים העצומים שעוד יעמדו לרגלי מקימי התורה בגולה זו, היצליחו ליסדה באותה מתכונת ומסורת התורה הקיימת באירופה עד אז? מי יודע איך תיראה התורה בגלגולה האמריקאי?" הפטיר רבנו מתוך עגמת נפש.

אמירה זו מפי קדשו של רבי חיים, אשר במשך שנים נמסרה מפה לאוזן בתורת "הלכתא למשיחא" בלבד, הגיעה שעתה להתממש בראשית מלחמת העולם השניה, נס ההצלה של ישיבות ליטא ופולין דרך וילנא, שהוא סיפור נפלא בפני עצמו, התרחש במידה מרובה

בצילה של אותה מסורת, רבים הם גדולי התורה ותלמידי הישיבות אשר בעקבותיה שמו פניהם אל הארץ החדשה, והצילו בתוך כך את התורה מחורבנה.

כידוע, עם פרוץ מלחמת העולם שעה שערפל כיסה את עין הארץ, וכל מוסדות תבל נעו, באו והתקבצו אל וילנא בירת ליטא אלפי בני ישיבות עם רבותיהם, הללו נזקקו לפתרונות מידיים למציאת דרכי מפלט ומקומות מקלט לאלפים רבים, הפליטים הרבים התלבטו והתחבטו אנה יפנו, ואנה ימלטו עצמם מגיא ההריגה, ונותרו חסרי אונים, מרוב מבוכה ובלית ברירה הפך גורל הגר"א לאחד האמצעים היותר מקובלים לעצה והכרעה באותם ימים.

מי שפיקד אז כמנהיג וכרב חובל של ספינת הישיבות המטורפת בים גועש, היה הגאון רבי חיים עוזר גרודזינסקי, גאון הדור, היושב בוילנא. דרכו עברו אז סכומי כסף רבים להחזקת כל הישיבות במקומות גלותם, ובהשפעתו חולקו רשיונות הגירה ומעבר לרבים מבני התורה. נבואה זו של הגאון רבי חיים עשתה לה כנפיים בין תלמידי החכמים שבוילנא בזכות רבי חיים עוזר, אחד מהם רבי אברהם יפהן סיפר כי בטרם יצא את וילנא לארצות הברית, אמר לו רבי חיים עוזר: כד הוינא טליא, שמעתי משמו של הגאון רבי חיים מוולוז'ין שאמר: "עתידה תורה שתתגלגל לאמריקה".

גיסו של רבי חיים עוזר, רבי אלחנן וסרמן, במהלך בריחתו מברנוביץ ונדודיו עם בני הישיבה בראשית שנת ת"ש, נהג להשמיע דברי חיזוק לבני ליתו, במיוחד הקדיש לכך דברים בשבת שובה בשנה ההיא, וכל השבת שוחח עמם על הציפיה לישועה והצלה, במהלך שיחות קודש אלו הזכיר אף הוא את דברי הגאון רבי חיים כי עתידה תורה שתתגלגל לאמריקה.

גם רבי אהרן קוטלר, אז ראש ישיבת קלוצק ולימים ראש ישיבת "לייקווד" באמריקה פעל על פי אותם דברים, כבר ביומו הראשון בנוי יורק דרש להעביר לאמריקה את מוסדות התורה הנטרפים, כל ימיו היו מוקדשים למטרה זו: הקמת עולה של תורה בארצות הברית.

הרי לנו בבואה מחרדתו הכנה של אבי הישיבות, לגורל פרי טיפוחיו - משכן התורה באירופה, עד ההתגשמות הטראגית של הזעם, והתקומה, אותה חזה ברוח קודשו, כי על כן, בד בבד עם שקיעת שמשו של אירופה אכן סיבבה ההשגחה שהתורה מצאה לה משכן חדש בגולה עדי יבוא ינון. (אבי הישיבות, אליאד, עמ' 116 והלאה. אור אלחנן, סורסקי, ח"ב עמ' רמ"א הערה 13).

הקב"ה מעיד על משה שעל דעתו עשה

"אשר פוקד על פי משה" - אשרי תלמיד שרבו משבחו ומעיד לו שכך הקב"ה מעיד על משה שעל דעתו עשה. (תורה שלמה אות כ"ז בשם מדרש הגדול).

"אלה פקודי המשכן מעדת" (לח, כא)

אלה אותיות לאה

המשכן היה בסוד "לאה", והמקדש בסוד "רחל", וכן הוא אומר "אלה פקודי המשכן" אל"ה אותיות לא"ה. (ילקוט ראובני בשם כנפי יונה).

"אלה" - מסכתות הש"ס

"אלה" - בגימטריא ל"ו, לומר לך, שכל העוסק בל"ו מסכתות שיש בהן גמרא, כאילו הקריב נפשו לעבודות המשכן, וזוכה להיות משכן לשכינה הקדושה. (תוספות השלם אות ט).

משכן לשון המשכה ולשון שכינה

המשכן נקרא "משכון" מלשון "המשכה", משום שהוא 'משך' שפע מהמקדש העליון למשכן התחתון, ומשם לכל העולם כולו. (רבינו בחיי).

ומשכן הוא גם מלשון "שכינה" (רבינו בחיי שם) כי על השפע הזה ממונה השכינה שהיא המופקדת והממונה על כל העולם כולו. והנה סופי תיבות אלה פקודי המשכן גימטריא אדנ"י, שהיא השכינה המופקדת והממונה להמשיך השפע לעם ישראל.

"משכון" מלשון "משכון"

ובמדרש (דברים רבה פרשה ד פרק ד) כתוב: אמר להם הקב"ה לישראל "נרי בידכם ונרכם בידי" - נרי בידכם, זה התורה דכתיב (משלי ו, כג): "כי נר מצוה ותורה אור", ונרכם בידי, זו הנשמה דכתיב (שם כ, כז): "נר ה' נשמת אדם", אם תשמרו את הנר שלי - התורה, אשמור את הנר שלכם - הנשמה. ואם כן הנשמה היא בגדר "משכון", שאם ישמור האדם את התורה תישמר הנשמה שלו גם כן, ויהיו לו חיים טובים.

ויש לומר שכל זה רמוז כאן בפסוק: "אלה פקודי המשכון" - "פקודי" לשון פקדון, שהנשמה היא פקדון אצל האדם, "משכון העדות" - שממושכנת בשביל העדות של התורה, ואם ישמור את התורה, הפיקדון שלו גם כן ישמר, וזהו "משכון העדות". (דרש יהודה).

"אלה פקודי המשכן משכן העדת" (לח, כא)

פקודי - פוקד עוון אבות

"פקודי" מלשון "פוקד עוון אבות" (שמות לד, ז), שכל זמן שאין תשובה חס ושלום, באות כל מיני צרות. והכתוב אומר על אחרית הימים (ישעיה ד, ג): "והיה הנשאר בציון והנוותר בירושלים קדוש יאמר לו", למדנו, שבסוף, ישראל יהיו חייבים לעשות תשובה, והגאולה תהיה דבר הכרחי.

והנה שאלו את הגאון הגדול ה'חתם סופר' זצ"ל, איך כתוב "הנשאר בציון", הלא נאמר שלא ישרה הקב"ה שכניתו בישראל עד שיהיו ששים ריבוא שרשי נשמות, כמו שכתוב בספרים הקדושים (של"ה הקדוש ומגלה עמוקות אופן קפ"ו), ראשי תיבות "ישראל" יש ששים רבוא אותיות לתורה? ועוד, כמו שהספר תורה אסור להיות חסר אפילו תג אחד, גם ישראל כך, ואיך תשרה השכינה רק על "הנשאר בציון"?

השיב להם החתם סופר: כשיבואו תשעה שבטים וחצי, והם כולם צדיקים ישלימו את המספר, אבל אם ישראל מקדימים את התשובה, יזכו בזה ובה.

עוד הקשו המפרשים (ראה ילקו"ש תרומה רמז שס"ה ופסקתא דרב כהנא כי תשא פסקא ב אות י) היתכן שהקב"ה שהוא בלי סוף ובלי תכלית וכל העולם כולו מלא מקומו, איך נעשה עבורו משכן - עליה קטנה של עשרים קרשים בדרומו ועשרים בצפון?

והתירוץ הוא, כתיב (שמות כה, ח): "ועשו לי משכן ושכנתי בתוכם" זהו שנאמר (תהילים קיג, ד) "רם על כל גויים ה' על השמים כבודו". פירוש, שאומות העולם אומרים הקב"ה הוא רם ונשא גדול ונורא בלתי סוף ובלתי תכלית, לכן אין כבודו שישגיח בשפלים גשמיים חומריים למטה בארץ, אלא "על השמים כבודו", ועל ידי זה הם כופרים בהשגחה, וכדי להוציא מליבנו את טעות האומות, על כן צוה הקב"ה שנעשה לו משכן קטן והבטיח לישראל כי כפי ההכנה והקדושה שלנו, כן ישכון בינינו וישגיח עלינו.

וכל זה אם אנחנו דבקים בתורתו הקדושה, אז בכל עת ובכל רגע משגיח על בניו בעינא פקיא, כמו שנאמר (זכריה ד, ז): "עיני ה' המה משוטטים בכל הארץ". וכמו שראינו בדורות הראשונים כמה חכמים צדיקים בעלי מופת שהיו מקדשים שמו ברבים, מפני שגם הם היו

משגיחים על המון העם שילכו בדרכה של תורה ובדרך הישרה, ואם קרה שאחד לא רצה לשמוע היה בכוחם להענישו כפסק בית דין. (אהבת חיים).

וּבְצִלָּאֵל בֶּן אוֹרִי בֶן חוֹר לְמִטָּה יְהוּדָה עָשָׂה אֶת כָּל אֲשֶׁר צִוָּה ה' אֶת מֹשֶׁה" (לח, כב)

שמונה עשר צווים כתיב בפרשת המשכן

אמר רבי שמעון בשם רבי נתן, שמונה עשר צווים ["צוה" ה'] כתיב בפרשת משכן [פרשת פקודי פרקים לט, מ], כנגד שמונה עשרה חוליות שבשדרה, וכנגדן תקנו חכמים שמונה עשרה ברכות שבתפילה כנגד שמונה עשרה אזכרות שבקריאת שמע, וכנגד שמונה עשרה אזכרות שבמזמור "הבו לה' בני אלים", אמר רבי חייא לביד מ'ואתו אהליאב בן אחיסמך למטה דן', עד סופו [לא כולל האמור בפסוק זה שהוא לפני "ואתו אהליהב"] [ויקרא רבה א ח].

ורבנו חיים פאלאג'י זצ"ל בספרו תנופה חיים (אות ב) כתב: את כל אשר צוה ה' את משה, הצצתי בפרשה הזאת ומנתי כל המקומות שנאמר "אשר צוה ה'", ועלו ובאו במנין תשעה עשר, לרמוז לתשע עשרה ברכות שבתפלת י"ח עם ברכת המינים י"ט, וידוע כי התפילות במקום תמידין תקנום, והרי כל עיקר הצווים הללו לבנות משכן ומקדש, להקריב שמה קרבנות תמידין כסדרם.

בצל א"ל היית

רש"י מביא מהמדרש (תלמוד ירושלמי פאה פרק א הלכה א): שלא נאמר כאן שבצלאל עשה "כל אשר ציוה משה" אלא "כל אשר ציוה ה' את משה", ללמדנו שהיה דבר שרצה לעשות שלא כצווי משה, ואחר כך התברר שכך באמת ציוה ה'. שמשה ציוה לבצלאל לעשות תחילה כלים ורק אחר כך את המשכן. אמר לו בצלאל למשה, הרי מנהג העולם לעשות תחילה בית ורק אחר כך משים כלים בתוכו? אמר לו משה, נכון, כך שמעתי מפי הקב"ה, בצל א-ל היית, כי בודאי כך ציוה לי הקב"ה, וכן עשה, המשכן תחילה ואחר כך עשה את הכלים.

ולמה באמת משה ציווה לבנות קודם את הכלים?

רבי יהונתן אייבשיץ (יערות דבש ח"א דרוש ב) מבאר את הענין כך:

הקב"ה הראה למשה רבנו את תבנית המשכן והכלים, וכמו שכתוב (לעיל כה, מ) "וראה ועשה בתבניתם אשר אתה מראה בהר", וכאשר הקב"ה הראה למשה את תבנית המשכן

והכלים, משה עמד מול השכינה, והכלים היו קרובים למשה יותר מהמשכן וגם רחוקים מהשכינה יותר מהמשכן, ומשה היה צריך לבנות לפי הסדר שרואה כמו שכתוב "כמשפטו אשר הראת בהר", קודם את הכלים שראה קרובים אליו, ורק אחר כך את המשכן.

עד שבא בצלאל ואמר לו שלא כן, אלא קודם צריך לעשות את המשכן ואחר כך את הכלים, אמר לו משה "בצל-אל היית" - שהיית עומד לצדו של הקב"ה וראית את המשכן קודם, וכך באמת היה הציווי של הקב"ה לבנות קודם את המשכן שיותר קרוב לשכינה, ואחר כך את הכלים.

"וְאֵתוּ אֶהְיֶיב בֶּן אַחִיסֶמֶךְ לְמִטָּה דָן חֲרָשׁ וְחֹשֶׁב וְרָקַם בְּתַכְלֵת וּבְאֲרָגְמָן וּבְתוֹלְעַת הַשָּׁנִי וּבִשֵּׁשׁ (לח, כג)

השם גורם

"אהליאב" - אהלי אב, כלומר אהלי מזומן לאבי שבשמים לתורה ולהכנסת אורחים ולתפילה.

"אחיסמך" - אחי סמך, כלומר, סמך הוא לאחי שבאים ממקום אחר ועוסקים בתורה.

"למטה דן" - זוכה שמוסרים לו מקל ורצועה לדון דיני ממונות ודיני נפשות.

"חרש" - כמו "החרש והמסגר" (מלכים ב' כד, טז) כלומר כשפותח פיו בתורה, הכל נעשים כחרשים ואילמים לפניו.

"ורקם בתכלת ובארגמן ובתולעת" - כנגד תורה נביאים וכתובים.

"ובשש" כנגד ששה סדרי משנה. (תוספות השלם אות ב).

"כָּל הַזֶּהָב הָעָשׂוּי לְמִלְאכָה בְּכָל מְלָאכַת הַקֹּדֶשׁ" (לח, כד)

עיקר מלאכת הקודש היא הפנימיות

לכאורה ודאי שהמלאכה כאן היא "מלאכת הקודש", ומה בא הכתוב לומר?

אלא, אומר רבנו יוסף חיים ע"ה (ראה עוד יוסף ח'): לא יחשוב האדם מישראל שעיקר המשכן זה הזהב, שאמנם נכון שאצל בני אדם יש לזה חשיבות, אבל לא כלפי הקב"ה, כי צריך לדעת שאצל הקב"ה העיקר הוא "בכל מלאכת הקודש", לא הזהב העשוי למלאכה בחיצוניות, אלא "בכל מלאכת הקודש" - שם יש קרבנות, וכהנים בעבודתם, ולויים בדוכנם, והעיקר היא

הפנימיות שלו (עייני ב"ב כא. תוד"ה כז). ולכן אומות העולם יכולים לעשות משכן יפה יותר, אבל זה לא שווה כלום כי תוכן אין בו!

ומשל לנער אחד בן עניים שראה שחברו בן העשיר הביא לתלמוד תורה תיק יפה ומשובץ זהב והתאוה לזה, אמר לו היכן קנית את התיק הזה, אמר לו את שם החנות, הלך לחנות ואמר למוכר תן לי תיק כזה, אמר לו זה עולה חמישים דינרים, אמר לו אני אתן לך את כל כספי - ארבע שנים שאני אוסף וסך הכל אספתי עשרים דינרים, צחק עליו בעל החנות ואמר לו מה אתה רוצה כזה תיק כמו החבר שלך? הרי החבר שלך בן עשירים וקנה תיק כזה שיכול לשים בו דינרי זהב, אבל אתה כל הכסף של העבודה של ארבע שנים אתה נותן, ומה תשים בו? פרוטות?...?

והנמשל: אומות העולם יכולים לעשות תיק יפה יותר אבל היכן הקדושה שיש בו? אבל עם ישראל לא כך, הם עושים את המשכן שיש בו את העיקר: "בכל מלאכת הקודש", שיש פנימיות וקדושה בתוכו, ולא העיקר הזהב.

כל הזהב שנברא בעולם הוא עבור המשכן ועבור המקדש

איתא במדרש (שמות רבה לה, א): "אמר ריש לקיש, לא היה העולם ראוי להשתמש בזהב, ולמה נברא, בשביל המשכן, ובשביל בית המקדש" וכו', והביא החיד"א ז"ל בספרו חומת אנך (אות ב) בשם "הרב הגדול מהר"ר וידאל צרפתי ז"ל בפירושו בכתב יד" לבאר בזה את הפסוק:

"כל הזהב העשוי" והנברא בעולם, לא היה אלא בעבור "למלאכה בכל מלאכת הקודש".

והנה, המדרש מונה שם שבעה מיני זהב שנשתמשו בהם במשכן, ואחד מהם נקרא זהב טוב (עייני יומא מד:), עליו איתא בירושלמי (יומא פ"ד ה"ד הובא בתוספות שם ד"ה זהב טוב), שגם כאשר צורפים אותו ומכניסין אותו לאור אינו נחסר כלום. ובקרנן העדה על הירושלמי (שם ד"ה טוביו) ביאר: "שהזהב הזה סגולתו שמטיב ומאיר עיניו של אדם, לכן אמרו עליו בירושלמי (שם) "טיביו דו בבייתיה טיבו דו בלוויתיה" - טוב הוא בבית, וטוב הוא פשיטא להולך בדרך, שדרך ממעט מאור עיניו של אדם".

זהב טהור אינו תופס מקום

ומה הענין בזהב כל כך טוב? בעל השבט מוסר כותב בספרו אגדת אליהו על ירושלמי (ביכורים פ"ג ה"א), שדבר רוחני אינו תופס מקום, ולכן אמרו חז"ל (אבות ה ה) שבבית המקדש היו

עומדין צפופין ומשתחוים רווחים, וזהו "דוגמת הזהב הטהור שאינו תופס מקום, שאם תמלא כוס מלא מים עד שפתו, ותכניס אחר כך שלשלת של זהב טוב בתוך הכוס, לא יצאו מן המים לחוץ אפילו טיפה, והוא לפי שאינו תופס מקום".

"וַיְהִי מֵאֵת כֶּבֶד הַכֶּסֶף לְצַקֶּת אֶת אֲדָנֵי הַקֹּדֶשׁ וְאֶת אֲדָנֵי הַפְּרֻכֶּת מֵאֵת אֲדָנִים לְמֵאֵת הַכֶּבֶד כֶּבֶד לְאֶדָן" (לח, כז)

האדנים עליהם עומד גוף המשכן - כנגד מחזיקי התורה

כתב ה"חפץ חיים" על התורה: צוה הקב"ה לעשות מן הנדבות הללו אדנים, שעליהם יעמוד גוף המשכן, והוא כדי שיהיה לכל ישראל חלק בזה, וכן הדין עם הלומדים את התורה והמחזיקים אותה, כזה כן זה מסייעים לקיום העולם ושניהם שותפים בזה.

והנה היצר הרע משתדל בכל כוחו להסית את הלומדים לבל ילמדו, ואת המחזיקים לבל יחזיקו בידי הלומדים, ומכיון שהוא רואה שהלומדים אינם נשמעים לו, שם פניו אל הבעלי בתים המחזיקים, וכאן מצליחים מעשיו, לרפות ידי המחזיקים, בשביל שאינם יודעים גודל חיובה של החזקת התורה.

וב'מעשי למלך' העיר המסדר, שכעין זה איתא בזוהר הקדוש (פרשת וישלח דף קעא.) על הפסוק (בראשית לה, כה) "וירא כי לא יכול לו ויגע בכף ירכו", כי המלאך של עשו התאבק עם יעקב אבינו להפריעו מלימוד התורה, וירא כי לא יכול לו, מכיון שלא יכל להתגבר על יעקב בעצמו, ויגע בכף ירכו, אלו מחזיקי התורה, שהלומדים נתמכים עליהם, כמו הגוף הנתמך על הירך, וכאן הצליחו מעשיו, כי הכתוב מעיד על זה, ותקע כף ירך יעקב, כלומר עלה בידו להחליש ידי המחזיקים באמתלאות שונות, לבל יחזיקו במעוז התורה ולומדיה.

ובענין החזקת התורה רבו המכשולים רחמנא ליצלן, יש מן העשירים שפוטרים את עצמם בנתינה מועטת המספקת אולי לאיש עני, אבל לא לעשיר, ורחמנא אמר: "אשר ברכך ה' אלהיך תתן לו" (דברים טו, יד) - הכל לפי הברכה.

ופעם אחת, הצטדק לפני החפץ חיים איש עשיר על נתינתו הדלה לשיבות, באמתלא כי נתן הוא לכמה ישיבות, ואחרי אשר חישוב לו בפרוטרוט את כל הנתינות לשיבות, עלה סך תמיכתו לכל הישיבות לסך שנים עשר רובל לשנה, שאלהו החפץ חיים, כמה הוציא על וילונות המשי התלויים על חלונות ביתו, ואמר לו בערך עשרים וחמשה רובל, ואחר כך שאלהו כמה

חלונות יש בביתו וענה לו ששה, ובכן הלא עולים כל היולונות על חלונותיו לסך עצום של מאה וחמשים רובל, ומעתה הגע בעצמך, אמר לו החפץ חיים, בשביל דבר בלתי נכבד כזה הוצאת מאה וחמשים רובל, ובשביל להחזיק כבוד ה' ותורתו בעולם שלא יתמוטט חם ושלום שהיא חיי נפשנו בזה ובכא הסתפקת בשנים עשר רובל?! תמה אני עליך.

ופעם שאלו אחד מתלמידיו שנתעשר אחר חתונתו, מדוע נהפך לבו בקרבו בענין נתינת צדקה, כי מקודם כשהיה עני היה מתאווה ורודף לעשות צדקה וחסד, ומכיון שהצליח להתעשר, כבר נהפך לאחר וקשה עליו הנתינה, ועל זה ענה החפץ חיים, כי זה נכלל בכלל מה שאמרו חז"ל "כל הגדול מחברו, יצרו גדול ממנו" (סוכה נב.), והמשיל את זה לאחד שבא לחנות לקנות קמח, בדעתו היה לקנות רק באלו פרוטות, אבל מכיון שהחנוני אמר לו שיקח בעצמו שק ויתן לתוכו את הקמח, נתן בו הרבה יותר מאשר היה בדעתו קודם, ומכיון שהקונה הוסיף קמח הרבה, הוסיף החנוני משקלות, וסוף דבר היה, כי עליו היה לשלם הרבה יותר מאשר חשב קודם.

והנמשל הוא, כי מכיון שנתעשר עכשיו עליו היה להוסיף על נתינתו, אבל היצר הרע גם כן נתגדל ומונע אותו מלתת אפילו הפרוטות שהיה רגיל לתת בעניותו.

וכשנשאל שוב מאי תקנתיה, ענה ואמר, שעליו לתת ולא לחשוב, כמו מי שבדעתו לטבול במקוה קרה, שאז עליו לקפוץ לתוך המקוה, ולא לחשוב מחשבות.

וסיפר לו גביר אחד, איך שצוה בצואתו לתת את הספרים שבביתו לישיבה פלונית והניח הונו מה שנשאר לו במזומן לבניו.

ענה לו החפץ חיים, כי לדעתו לא טוב עשה, את הספרים הוא צריך להניח לבניו, למען ילמדו בהם, כי בשיבות הלא יש ספרים, ואת הכסף צריך למסור בידי עמלי תורה למען יוכלו להחזיק מעמד ולשקוד על התורה מתוך מנוחת הנפש.

מאה אדנים - מאה ברכות

"מאת אדנים" - כתב בעל הטורים מכאן סמך לחיוב מאה ברכות (כמבואר במסכת מנחות דף מג:): מהתורה, והיינו מפני שהם כאדנים, משום שברכות אלו המה יסודות בדרך החיים לברך את ה' באכילה ובשתיה בקימה ובשכיבה ובלימוד בתורת ה', שהכל ממנו יתברך שמו.

והרמב"ם (פ"ז מהלכות תפילה הי"ד) פסק, דמעיקר הדין חייב אדם לברך מאה ברכות בכל יום, ובשבת חייב להשלים המאה ברכות, וכלשון הרמב"ם (הלכה טז) "כיצד, אוכל מעט ירק ומברך לפניו ולאחריו, וחוזר ואוכל מעט מפרי זה ומברך לפניו ואחריו, ומונה כל הברכות עד שמשלים מאה ברכות". ומרן הגרי"ז (הובא בספר תשובות והנהגות חלק ב סימן קנט) דייק בלשון הרמב"ם שכתב 'ומונה' כל הברכות, שחייבים בשבת למנות דוקא, שאם לא כן לא ידע המנין, ונמצא שלא יברך מאה ברכות, וצריך מאוד לזיהר בזה.

וכתב המהרש"א (חידושי אגדות ד"ה חייב אדם) יש במאה ברכות סוד נפלא להגיע ליראת שמים, והרמז לזה, דכתיב (דברים י, יב) "מה ה' אלהיך שואל מעמך, כי אם ליראה", ודרשו, חז"ל במסכת מנחות (שם) מה - היינו מאה ברכות, והמשך הפסוק - "כי אם ליראה" שמאה ברכות, מביאים ליראת ה'.

וכן היה נוהג מו"ר מופת הדור כמוהר"ר עובדיה יוסף זצוק"ל (ראה יחיד בדורו עמ' 60) למנות את הברכות, ובפרט בשבת היו שומעים ממנו בכל שעה את המספר שהוא אוחז בו, וכן כאשר היה מדבר על הלכות ברכות, כמה היה מזהיר על זה בעוז ותעצומות כידוע.

"וְאֵת הָאֵלֶּף וְשִׁבְעַת הַמְּאוֹת וְחַמְּשָׁה וְשִׁבְעִים עֶשְׂרֵה וְיָמִים לְעִמּוּדִים וְצִפְּהָ רְאִשִּׁיהֶם וְחִשְׁק אֲתֶם" (לח, כח)

משה שכח את ווי של העמודים

במדרש תנחומא (פקודי ז) איתא, משה רבן של כל הנביאים, דברו בו שנאמר (במדבר כא, ה) וידבר העם באלהים ובמשה. אמר משה, יודע אני שישראל רוגנים הם, הריני עושה להם חשבון מכל מלאכת המשכן. התחיל לעשות חשבון עמהם, "אלה פקודי המשכן" והוא נותן להם חשבון על כל דבר ודבר. לזהב, ולכסף ולנחשת. "וכסף פקודי העדה מאת ככר ואלף ושבע מאות ויהי מאת ככר הכסף לצקת ונחשת התנופה שבעים ככר". עם שהוא עושה חשבון, והולך על כל דבר ודבר שעשוין כסדר בתוך המשכן, שכח אלף ושבע מאות וחמשה ושבעים שקל, שעשה מהן ווין לעמודין, ולא היו נראין. התחיל עומד תמה ואומר: "עכשו ימצאו ידיהם של ישראל עלי לומר, שאני נטלתי אותם". והוא חוזר לבוא על כל מלאכה ומלאכה. מיד האיר הקדוש ברוך הוא את עיניו, ותלה עיניו וראה שהיו עשוין ווין לעמודים. התחיל להשיב להם בקול רם "ואת האלף ושבע המאות וחמשה ושבעים עשה ווים לעמודים". באותה שעה נתפסו ישראל. ע"כ. וברבנו בחיי כתב שיצאה בת קול וגילתה לו.

תיאור המעשה הנורא עם ווי העמודים

בשעה שעלה משה למרום אמר הקב"ה לרזיאל המלאך, שיכריז ברקיעא בכל מתיבתא ומתיבתא שיש בשמים, כל צדיק וצדיק כפי מעלתו ומדרגתו יתן למשה כבוד ומתנה. כשהגיע למתיבתא דרבי עקיבא ראה כמה תלמידים לומדים תורה וזכותו הרבה, אמר לו למשה תבוא לך שעה שאין לך מקום לנוס ולא יהיה מי שיעזור אותך, תזכיר אותי ואנכי אעזור לך.

ומשה שמר בליבו את הדבר עד שהקים את המשכן והקהיל את הקהל, ואמר להם בואו ותקחו ממני חשבון של משכן לקיים מה שכתוב (במדבר לב, כב) "והייתם נקיים מה' ומישראל". אמרו הקהל ח"ו מי הוא שחושד בך, שעליך כתב הקב"ה בתורה: (במדבר יב, ז) "לא כן עבדי משה בכל ביתי נאמן הוא", אמר משה, אף על פי כן רצוני ליתן חשבון, ונתן חשבון.

והנה אחרי החשבון היה חסר אלף ושבע מאות וחמשה ושבעים שקל כסף [שנתרמו ולא ידע משה איפה השתמשו בהם במשכן] והיה משה רבינו עומד ומתבייש. ורשעי הדור היו מצחקים ואומרים וכי משה מתפרנס מכיסו, אינו מתפרנס אלא משל צבור, ומפני כך יש לו קרני הוד ופניו טובות והוא בעל בשר, והיו חושדים במשה.

ויפול משה על פניו ארצה ויאמר וכי יש שעת צרה כשעה הזאת? ולכן אני צריך להזכיר את רבי עקיבא! מיד נשא עיניו לשמים והתפלל, שרבי עקיבא יבוא ויזכיר לו, תכף באה נשמתו של רבי עקיבא ונדמתה כצפור וישבה על ווי העמודים והיתה מצפצפת, עד שהרים משה עיניו ואמר בקול גדול ואת ה'אלף [ה"א הידיעה] ושבע המאות וחמשה ושבעים - עשה ויום לעמודים.

ואלו שחשדו במשה נהפכו פניהם כשולי קדרה וכעורבים, והיו שחורים כמו כנען עד יום מותם. וזהו מה שאמרו רבותינו ז"ל (שבת צז). "החושד בכשרים לוקה בגופו", בגופו - דייקא, שאין לו רפואה.

ולמה נשמתו של רבי עקיבא באה כצפור ולא כעוף. אלא רמז להם שמשה אוהב שלום, ואתם תדברו עמו שלום, ולא תעשו מצה ומריבה, שלא יתגברו עליכם ידי עשו, צפו"ר גימטריא שלו"ם, ואם אתם מפירים את השלו"ם תגבר חלילה ידו של עשו, שלו"ם גימטריא עש"ו. (כסא רחמים, מלמד, פרשת ויקרא וסוף בחוקותי. וראה גם מגלה עמוקות אופן עג הובא גם בילקוט ראובני).

בפסוק זה טמון סוד הגאולה

כותב החתם סופר: הנה בוזהר פרשת וירא (דף קיז.) על הפסוק (בראשית ז, יא): "שש מאות שנה לחיי נח", מבואר, הזמן משיח מתחיל אחר ה' אלפים ות"ק שנה, ולא נודעו לנו הפרטים של אחר כך והחשבון סתום, וכן העליתי בפרשת בראשית על הפסוק "יום השישי" על פי דברי הרמב"ן שם (בראשית א לא. ודרשות חת"ס דף רסב טור ד).

והנה אד"ן גמטריא נ"ה, ומאה אדנים כפול נ"ה היינו ה' אלפים וחמש מאות (100 כפול 50 = 5000). והפרטים אחר כך נשכחו ממשה רבנו ע"ה שהוא זמן המשיח, ואמר שמזה נעשה ונתקן ווים לעמודי בית ישראל, והיו 60 עמודים, לחצר ולפתח המשכן, שהם ששה עמודים תורה, עבודה, גמ"ח, דין, אמת, שלום. עשרה לכל אחד, מלבד ד' עמודים המבדילים בין קודש לקדשי קדשים, שהוא: תלמוד מקרא משנה הלכה ר"ת תממ"ה, תורת ה' תמימה, והיינו ווים לעמודי בית ישראל, וציפה ראשי העמודים וגם חשק אותם כי חשק ה' בנו. (עד כאן מדברי החתם סופר).

"ואת האלף" נוטריקון "את ו' האלף", כי עבר רוב אלף השישי ושכינה נודדת

כתב האמרי טוב (דף לב ע"ב) להרה"ק מסטרעטין זי"ע "ואת האלף" נוטריקון "את ויו האלף", היינו שישראל מבקשים מהקב"ה עד מתי יתארך הגלות, כי עבר רוב אלף השישי ושכינה נודדת מקינה, מתי תצמח ישועה שלמה ויתרומם קרן ישראל.

והטעם של "האלף" הוא "אזלא גריש", וזהו שאנו מתפללים: עד מתי אזלא וגלינו מארצנו וגרשוני מהסתפח בנחלת ה'.

"ושבע המאות" - מתי יהיה שבע רצון ועשה עמנו אות לטובה, וזהו "המאות" נוטריקון או"ת מ"ה, מתי יהיה אות לטובה שיתעורר קץ הפלאות. והטעם של "ושבע המאות" - "מהפך פשטא", היינו מתי יתהפך המאו"ת אותיות האומו"ת, מתי יתהפך התפשטות האומות ושולטין בעולם והתפשט הקליפה ברקיעים של שוא, מתי יהיה "ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ" (זכריה יג, ב).

"וחמשה ושבעים" - וחמשה לשון "וחמשים עלו בני ישראל" (שמות יג, יח), מתי יתעלו ישראל וילכו חמושים כגבור חיל ועטרת מלכם בראשם ויתהפך התפשטות הקליפה בעולם, "ושבעים" היינו שבעים אומות להמתיק התפשטות שלהם מן העולם. והטעם של "חמשה

ושבעים" הוא "זקף קטן", מתי זקף ה' לכל הכפופים שהם נכפפים בין שבעים אומות, זקף קטן, מתי יזקוף הקב"ה עם הקטן הם ישראל, וכטעם יעקב הוא הקטן, דוד הוא הקטן (חולין ס:).

ובעת שיהיה עת רצון, שיעמיד הקב"ה אותנו ויזקוף את הגוי הקטן - ישראל, בקומה זקופה נגד שבעים אומות, בבחינת "ואולך אתכם קוממיות" (ויקרא כו, יג) ואז יתקן הקומה שלימה.

"עשה ווים לעמודים" - עשה ותיקן את הקומה השלימה בכל הווים שנוטריקון וו ים, היינו י"ם פעם ו"ו עולה "משיח בן דוד" עם המילה "יוסף" במספרה השוה, ועם הגימטריא הקטנה שלה. וזאת ידוע שקודם יבוא משיח בן יוסף ואחר כך יבוא משיח בן דוד (עיין מסכת סוכה נב.), וזהו "לעמודים" שאנו מבקשים שיבואו יחדיו משיח בן יוסף ומשיח בן דוד ואז "לעמודים" שיעמדו ישראל על מעמדם ואז תתוקן הקומה השלמה. (עד כאן מדברי האמרי טוב).

ויש בזה סיפור מופלא, שפעם קרא הרב בעל התניא בספר תורה את הפסוק 'ואת האלף ושבע המאות וחמשה ושבעים עשה ווים לעמודים', ולחש שבפסוק זה טמון סוד הגאולה. תלמיד אחד שמע דברי קדשו ולא יכל להתאפק וגילה הדבר לפני חבריו, ולא הוציא שנתו רחמנא לילצן. (מובא בספר 'בלילה שירה עמי' על הגדה של פסח עמ' תקכ"ג ד"ה תשעה מי יודע, ובספר 'כוננת מאז' מסכת בכורות ח.).

"וְאֵת הָאֶלֶף וְשִׁבְעֵי הַמָּאוֹת וְחֲמִשָּׁה וְשִׁבְעִים עָשָׂה וְוִים לְעֹמֻדִים" (לח, כח)

רמז לסימני השו"ע

רמוזו כאן הסמנים של השו"ע שהם בסה"כ אלף שבע מאות וחמש [באו"ח יש תרצ"ז סימנים, וביו"ד - ת"ג, ובאה"ע - קע"ח, ובחו"מ - תכ"ז].

והשבעים הנותרים, אומר האדמו"ר מאונגרנד בא ללמדך שבמשך שבעים שנה צריך ללמוד הסמנים. (אמרי לב גרוס בהקדמה).

רמז נוסף יש במנין הכסף 1705 גי' אדם קדמון אצילות בריאה יצירה עשיה (גי' 1700 ועוד התיבות) עם הכולל.

"כַּאֲשֶׁר צִוָּה ה' אֶת מֹשֶׁה" (לט, א)

ישיבה זה לא אוניברסיטה...

בעל הטורים כותב, ששמונה עשרה פעמים נאמר בפרשה "כאשר צוה ה' את משה", על כל דבר ודבר, וכנגדן תקנו את תפילת שמונה עשרה. פעם נוספת כתוב "כאשר צוה ה' כן עשו" כנגד הברכה הנוספת, ברכת המינים. יש להבין את הקשר בין שני הדברים.

מסופר על יהודי שהציעו לו שידוך עבור בתו. סיפרו לו כי הבחור חזק מאד בלימוד, למדן נפלא, בעל כשרון, מחדש חידושים, אלא שהוסיפו ואמרו כי הוא לא כל כך מיוחד ביראת השמים שלו.

היהודי נכנס אל מרן הגאון רבי מיכל יהודה לפקוביץ זצ"ל, שטח בפניו את כל המידע ושאל בעצתו. אמר לו רבי מיכל יהודה: "אני לא מבין בדיוק למה כונתך באמריך שהבחור לא כל כך מיוחד ביראת השמים שלו, אבל ברצוני לשאול אותך, האם שמעת אם הבחור בא להתפלל תפלת שחרית בישיבה?"

"אמרו לי", השיב האב, "שהוא לא מתפלל בישיבה".

נענה רבי מיכל יהודה ואמר לו: "עליך לברר תשובות לשתי שאלות. השאלה הראשונה: מדוע הוא לא בא להתפלל בישיבה? ישנם בחורים שלומדים בהתמדה גדולה עד השעות המאוחרות של הלילה מתוך ידיעה שיכולים הם לקום לתפילת שחרית בשעה קצת יותר מאוחרת מזו שמתפללים בישיבה, וכמובן מתוך הקפדה שלא להפסיד זמן קריאת שמע. בחורים שכאלו לא מתפללים תפילת שחרית בישיבה כדי 'להרוויח' כמה שעות של לימוד תורה! עליך לברר ביחס לבחור המוצע לך, האם זו הסיבה לכך שאין הוא מתפלל בישיבה, או שיש סיבה אחרת.

השאלה השנייה: "הבנו שהוא לא מתפלל שחרית בישיבה. אבל היכן הוא כן מתפלל? האם הוא מתפלל במנין של בני תורה או במנין אחר?"

היהודי הלך לברר תשובות לשתי השאלות וכעבור זמן מה חזר אל רבי מיכל יהודה עם שתי התשובות: א. הבחור לא מתפלל שחרית בישיבה כי בישיבה "סוחכים" את התפילה וזה לא בשביל "העצבים" שלו... ב. לבחור אין כל נפקא מינה באיזה מנין הוא מתפלל, יהא זה מנין של בני תורה או של בעלי בתים, ובלבד שהמנין יהיה מהיר וזריז...

ר' מיכל יהודה פנה לאבא ואמר לו: "הבחור הזה חושב ששייבה זה אוניברסיטה... הוא אוחז שהוא כמו סטודנט באוניברסיטה... אם אתה מחפש סטודנט שכזה - קח אותו כחתן לבתך!..."

המילה "יישיבה" אינה כוללת בחובה רק לימוד תורה. המילה "יישיבה" כוללת גם דקדוק הלכה, מידות טובות, הקפדה על מצוות שבין אדם למקום, זהירות במצוות שבין אדם לחברו. "יישיבה" היא גם מקום תפילה, ותפילה, נזכור, היא כנגד שמונה עשרה הפעמים של "כאשר צוה ה' את משה!"

המדרגה הגבוהה ביותר בתפילה

כעת אבאר בסייעתא דשמיא את הקשר בין תפילת שמונה עשרה ל"כאשר צוה ה' את משה": **בצלאל** ידע לצרף אותיות שנבראו בהן שמים וארץ. כל סודות התורה היו גלויים לו. הוא גם ידע את כל התיקונים הטמונים בכל קרש וקרש, את כל סתרי התורה שבכל אדן ואדן. הוא שלט בכל הדברים הנשגבים והעליונים, השתלשלות העולמות, צינורות השפע, ובקיצור היה בקי בכל סתרי הקבלה...

אבל, כשהוא ניגש לעשות את כלי המשכן בפועל - הוא הניח את כל הידיעות שלו בצד, גנז את כל הסודות וסתרי התורה, ועשה אך ורק "כאשר צוה ה' את משה!" הוא לא עשה שום כלי בגלל שהשכל שלו מבין את סודו, תיקונו ועניינו. הוא עשה את הכלי רק מחמת שכך "צוה ה' את משה".

זו גם המדרגה הגבוהה ביותר שישנה בתפילה: הנה בכל תפילת שמונה עשרה ישנן שלוש עשרה ברכות הכוללות בקשות פרטיות של האדם. הוא מבקש על רפואה, פרנסה, גאולה וכדומה. התכלית האמיתית של כל הבקשות האלו צריכה להיות אחת: לעשות נחת רוח לבורא יתברך שמו. הצדיק האמיתי מבקש רפואה - כדי שיוכל לעבוד את הקב"ה ביתר שאת וביתר עוז. זוהי גם מטרתו היחידה כשהוא מבקש פרנסה וכן את יתר הבקשות.

בבנין המשכן ביטל בצלאל, ביטול מוחלט, את כל ידיעותיו והשגותיו האישיות. הוא בנה כל פרט ופרט מתוך התבטלות מוחלטת לעשות את רצון ה', וכנגד זה תיקנו שמונה עשרה ברכות בתפילה, בהן שומה על היהודי לבטל את "רוחיו" האישיים ולבקש הכל רק כדי שתהיה לו היכולת לעשות ככל אשר צוה ה', ולגרום לו יתברך נחת רוח.

על חנה נאמר: (שמואל א' א, י) "ותתפלל על ה'", ולכאורה צריך להבין מה פשר הלשון "על ה'?" הרי מתאים יותר לומר "אל ה'?" (עייין בגמרא ברכות לא: מה שדורשת מזה). אפשר לומר שכונת הפסוק לומר שכל תפילותיה של חנה היו למטרה אחת: "על ה'!" אני לא מבקשת על הצער שלי באופן אישי, אלא שיודעת אני שכאשר יהודי שרוי בצער - גם השכינה מצטערת עמו, "בכל צרתם - לו צר" (ישעיהו סג, ט), ועל כך אני מבקשת - על צער השכינה!

זוהי דרגה גבוהה מאד: "להחביא" את עצמו לגמרי ולבקש רפואה או פרנסה רק למען שמו יתברך, שתהיה לי היכולת לעשות רצונו ולגרום לו נחת רוח. כך מביא ר' חיים מוולוז'ין ב"נפש החיים" שזוהי המעלה העליונה בתפילה, שאדם מתפלל אך ורק לכבוד ה' יתברך, והכל, הכל: שכל, בריאות, פרנסה, חזרה בתשובה, גאולה וישועה - הכל למען שמו יתברך.

כשאדם זוכה להגיע למדרגה שכזו, נחשב הדבר שהוא מתפלל תפילת שמונה עשרה "כאשר צוה ה' את משה!" (יחי ראובן).

ובענין זה של ההתבטלות המוחלטת לבורא עולם שמעתי מהרב אלימלך בידרמן שאמר כך: אם רק יחשוב האדם טיפה מן הים ממה שהקב"ה חושב עליו, כבר היה מזמן בשמחה. הקב"ה חושב ומשפיע על כל אחד ואחד בכל רגע ורגע חיים טובים ומאושרים. סוף דבר, הכל תלוי במחשבותיו של אדם, ובמחשבתו הוא מחליט אם להיות עצוב ומדוכא או להרים את רוחו ולהיות בשמחה ולחיות חיים רוחניים ומרוממים.

חנה שתי תיבות אלו 'אני מאמין' נקראים הן בישר הן בהפוך - אם תעביר את האל"ף שבראש תיבת 'אני' לסוף תיבת 'מאמין', ובא לומר שעלינו להיות 'מקשה' אחת של אמונה, הן כשהכל הולך למישרין (ביושר) הן כשהמצב הפוך ח"ו, ובכל אשר הוא פונה הוא נופל ונכשל ל"ע, גם אז יזעק 'אני מאמין'... כי הקב"ה אינו עושה מאומה לרעתו, והכל לטובתו הגמורה.

מעשה באיש כפרי שנכנס לעיר הגדולה, בעודו מהלך ברחובה של עיר ונהנה מכל רגע של התבוננות בבני האדם דרי העיר השונים ממה שהורגל, הגיע האיש בסמוך ל'לוח המודעות', ולנגד עיניו נגלה מודעות גדולות מאוד באותיות של 'קידוש לבנה' המבשרות על קיום משחק 'כדור רגל', החל האיש לשאול מה זה, מי זה, מה עושים שם, ומה מטרת התאספות האלפים ורבבות שמה, מה מרוויחים שם ומה רואים שם, ענו לו, יש שם משחק כדור רגל... ועדיין תמה האיש, מה יש בדבר זה, האם זה מיועד לתשב"ר או רק לקטני קטנים.

ענו לו, לא ולא! מיועד דייקא לאנשים מבוגרים בעלי דעת. ועדיין, לא הצליח הכפרי להבין. עד שפקעה סבלנותם של עוברי האורח, וכך אמרו לו: "שמע בני, אי אפשר להסביר למע"כ מה יש שם, תבוא תרגיש תבין... וכבר לא יצטרכו להסביר לך". בבואו מצא תור ארוך הצובאים על ה'קופות' בכדי ליזכות לקנות כרטיס, ונעמד אף הוא ככל העם וקנה כרטיס בעד פרוטותיו האחרונות, הגם שלא הבין 'בחייכון וביומיכון' עבור מה הוא נמצא כאן ומה יזכה לראות שם - שהרי לאו בכל יומא הוא נמצא בעיר הגדולה, והרי זה 'דבר האבד'.

משנכנס ל'היכל' הגדול, ראה 'פארענצ'עס' גדולים העומדים הכן לקלוט את ההמונים, והנה 'החל המשחק' - באמצע ההיכל מתגלגל כדור הלוך ושוב, וכמה בריונים רצים סביבו ובוטטים בו ימה וקדמה צפונה ונגבה, חלק מהקהל בוכה וחלק שמח, הללו צועקין והללו מצווחין, והיה ה'כפרי' עומד ותמה, מה יש בו באותו כדור המתגלגל שהכל רוצים לחטפו לעצמן, מה ה'יחוס' ליזכות באותו כדור פשוט... ולא ידע האיש את נפשו מרוב תדהמה, אך מאחר שהבין את המצב, והבין שאין לו עם מי לדבר כעת על כך, כשכולם 'שיכורים' מהמחזה הנגלה לעיניהם, על כן הסיק מסקנות בעצמו, שכנראה בתוככי הכדור שוכנים אחר כבוד לכה"פ כ-2,000,000 דולר ועל זה כל הרעש הגדול. אמור מעתה, שלא נותר לי אלא לסדר לעצמי איזה דרך ש'כדור' פלא זה יגיע לידי ואהפוך בין רגע לגביר העיירה, בגמר ה'משחק' הבחין האיש שהכדור התגלגל לאיזה חור ונשאר שם, החליט האיש להישאר באולם הגדול עד שיעזבנו אחרון המבקרים, וכך כבר ימצא דרך להביא את הכדור לידו. משנשאר בגפו באולם וכבר התקדם ממקומו עד מקום הכדור הבחין לפתע ששומר הפתח עדיין נמצא באולם, החל לבו לפרפר, מה אעשה אם השומר יתפוס אותי בגניבתו את ה'מיליונים', בוודאי יקרא לשופטים ושוטרים וישליכו אותי הבורה לבית האסורים כל ימי חיי, אך לאיך, חמדת לבבו ל'מיליונים' לא נתנה לו להפסיד הזדמנות כזאת, משהסתפק הנה והנה החליט שעדיף לו להסתכן כי אין הדבר ברור שהשומר יראה וגם אם יראה אולי אצליח לברוח וכו', ובמסירות נפשו רץ, חטף הכדור וברח כל עוד נשמתו באפו...

בדרך כשמצא איזה מקום מסתור במחתרת מקום שלא יוכלו השוטרים למצאו הוציא הכדור והתחיל לטפל בו, והרי הוא כמרחק נגיעה מאותם מיליונים האמורים לעיל - שבמו עיניו ראה איך שהכל רצים ומשתגעים כדי לחטוף את הכדור לידם... בלב רועד מפחד מהשוטרים - שמא בכל זאת יחפשו אחריו לגודל סכום המעות שגנב זה עתה, יחד עם שמחת הלב על העשירות שנחל היום, נפנה לקיים 'על השחיטה' שחט הכדור ברוב סימנים, ו..אויה, אין כלום

בתוככי הכדור, בקושי מעט אויר ורוח... כלום וכלום. בלב כבד יצא לרחובה של עיר, עצר עובר אורח שהיה נראה לו כי אין כל כך מה לחשוש ממנו, קרא לו לצידי הדרכים, וכה אמר לו: שמע נא איש נכבד, את חטאי אספר לך, בתנאי כפול שלא תגלה לאיש, והנני מבטיח לך עבור זה סכום הגון (שהרי ממילא התעשר היום, ומה מקום יש לכמה פרוטות כנגד המיליונים) הנה הכדור נושא המיליונים הגיע ב"ה לידי, אך לא מצאתים כשפתחתיו אולי יגלה מר את אזוניי, היכן טמונים הדמים, שמא בלועים המה בדופני הכדור... שחק האיש לשטויותיו של ה'כפרי' אשר עליו אמר קרא 'איש בער ולא ידע, כסיל לא יבין את זאת', על אלו מיליונים כבודו מדבר...

ולענייננו ייאמר, כל העולם כולו רץ ומרדף אחר הקנאה התאוה והכבוד, הכל רודפים ורדופים, על מה... על אויר ורוח... הבל הבלים אין בו ממש, אך העומד מן הצד מדמה בנפשו אם 'חכמים' אלו רודפים אחרי דברים הללו, בוודאי טמונים בהם 'מיליונים'... אמנם אם יתבונן, יתפקח ויראה כי אין בזה יותר מבלון נפוח, כאותו הכדור שעטפו את האוויר והרוח בעיטוף יפה ונאה, עד שיכולים בני אדם לדמות בנפשם כאילו יש בקרבן איזה מעלה איזה תועלת וכיו"ב.

מספרים שאחד הבוסים באחד המפעלים בארץ, טייל יום אחד במפעל, הוא עבר והסתכל על העובדים, ורצה להראות ש'כוחו וגבורתו מלא עולם', שהוא תקיף, יודע מה להגיד והוא הבוס! כך הוא מסתובב בין העובדים ובוחן אותם. פתאום הוא רואה עובד אחד, עומד ולא עושה כלום, הוא אמר לעצמו - "אני אראה לו מי הבוס".

קרא לו אליזו! - "בוא לפה!", המשיך ואמר לאחר שהגיע:

"אתה ברגע זה מפוטר מהמפעל! ברגע זה!", הוציא מכיסו עשרת אלפים ש"ח, נתן לו ואמר "תסתלק מפה, זה הכסף שלך, הפיצויים, עכשיו צא החוצה!". ואכן יצא אותו אדם. לאחר מכן ניגש הבוס לאחד העובדים ושאל אותו "מי זה החצוף שהעפתי אותו מהמפעל? כזה עצלן... לא עושה כלום."

עונה לו העובד - "כבוד הבוס היקר, זה השליח של הפיצה, הוא בכלל לא עובד פה..." תדעו לכם, שאנחנו מסתובבים בעולם ולא תמיד מפנימים את הדבר שיש מנהיג לבירה, מישוהו כאן מנהל את העניינים!

"אנוכי ה' אלוקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים מבית עבדים" - מדוע לא נאמר 'אנוכי ה' אלוקיך אשר בראתי שמיים וארץ'? שהרי קודם הייתה בריאת העולם, ספר בראשית,

אם כך למה יציאת מצרים? אלא, וודאי שלהאמין שהקב"ה ברא את העולם כולו זה פשוט, אבל החוכמה היא "אשר הוצאתיך מארץ מצרים" - להאמין שיש מנהיג גם כשאנחנו לא מבינים. עברנו גלות נוראה במצרים, ואנחנו לא אומרים - מה הקב"ה רוצה מאתנו?! אלא עם ישראל המשיכו להאמין שנאמר: "ויאמינו בה' ובמשה עבדו".

אומר בורא עולם: "אנוכי ה' אלוהיך", שיא האמונה זה - "אשר הוצאתיך מארץ מצרים" - והמשכת להאמין!

"וַחֲשַׁב אַפְדָּתוֹ אֲשֶׁר עָלָיו מִפְּנֵי הוּא כַּמַּעֲשֵׂהוּ זֶהָב תְּכַלֵּת וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי וְשֵׁשׁ מְשֻׁזָּר כַּאֲשֶׁר צִוָּה ה' אֶת מֹשֶׁה" (ל, ט)

"דע מה למעלה ממך" - מה שנעשה "למעלה" הריהו "ממך"

בספר 'כרם שלמה' (באבוב, אדר תשמ"ט עמ' מ"ה. הובא בניצוצי התורה ח"ב) מובא בשם הגה"ק מברעז'אן זי"ע, דאפשר לפרש את הכתוב בדרך רמז, על פי מה שפירש הרה"ק בעל ה'תולדות יעקב יוסף' מפולנאה זי"ע (פרשת יתרו ד"ה נראה דמה שאמר כי אם ליראה, ובעוד מקומות) את דברי המשנה (אבות ב א): "דע מה למעלה ממך" - שתדע שכל מה שנעשה "למעלה" - בשמים, הריהו "ממך", הוא תוצאה של פעולותיך אתה, האדם! כי כפי מעשיך כן נגזר מלמעלה! וזהו, "וחשב אפודתו" - חשב לשון מחשבה, שצריך להיות תמיד במחשבה, "אשר עליו" - כל אשר נגזר עליו, "ממנו הוא כמעשהו" - כי הכל לפי מעשיו של האדם.

"וַיַּעַשׂ אֶת מַעֲיַל הָאֶפֶד מַעֲשֵׂה אֲרָג כְּלִיל תְּכַלֵּת" (ל, כב)

מדוע המעיל מכפר על לשון הרע?

נאמר בגמרא מסכת ערכין (דף טו): "מעיל מכפר על לשון הרע, אמר הקב"ה: יבוא דבר שבקול [-פעמוני המעיל נשמעין - רש"י] ויכפר על מעשה הקול.

בבלי יקר (לעיל כח, לא) כתב: לפי שהמעיל מכפר על לשון הרע על כן היה כולו תכלת, כי תכלת דומה לים, ועל ידי התכלת יסתכל בים וממנו יראה וכן יעשה, כי בים נאמר (איוב לח, י-יא) "ואשבור עליו חוקי ואשים בריח ודלתים, ואומר עד פה תבא ולא תוסיף", וכך נתן הקב"ה אל הלשון חומה ובריה, כמו שאמרו חז"ל במסכת ערכין (טו): "ולא עוד אלא שהקפתי לך שני חומות, אחת של עצם ואחת של בשר", ועל זה אומר הקב"ה (תהילים קכ, ג) "מה יתן לך ומה יוסיף לך" איזה עוד שמירה אפשר להוסיף, כדי שלא תהיה לשון רמיה?

כי הרי הלשון "יצא לחוץ ידבר" (תהילים מ, ז) "ישלח חץ שחוט לשונו" (ירמיהו ט, ז) לכל ד' רוחות העולם, ויעבור בריח ודלתים, והיה מן הראוי שילמד האדם מן הים אשר אינו עובר דלתים ובריח, ואינו פורץ גדרו.

וזהו טעם התכלת שדומה לים, כי בהסתכלו בתכלת יהיה נזכר אל הים שדומה לו בצבע, וממילא יתבונן אז במעשה הים וממנו יראה וכן יעשה. (עד כאן מהכלי יקר. ועיין שמירת הלשון ח"ב פט"ו).

ושמעתי מתלמיד חכם אחד שאמר ש"מעיל האפוד" עולה בגימטריא בדיוק "חפץ חיים!"
"וַיַּעֲשׂוּ פַעַמְנֵי זָהָב טְהוֹר וַיִּתְּנוּ אֶת הַפַּעַמְנִים בְּתוֹךְ הָרְמָנִים עַל שׁוֹלֵי הַמַּעֲיֵל סָבִיב בְּתוֹךְ הָרְמָנִים" (לט, כה)

"איסתרא בלגינא קיש-קיש קריא"

רבותינו אומרים שהרימונים הם רמז על פושעי ישראל, שעליהם נאמר: (שיר השירים ג, ד) "כפלה הרימון רקתך" - אפילו ריקנים שבך מלאים מצוות כרימון" (ערובין יט.).

ובדרך צחות אפשר לומר: שלפיכך - "ויתנו את הפעמונים בתוך הרימונים", שכן פושעי ישראל, שעה שעושים מצוה או מעשה טוב, הם מרעישים בכך את העולם... וכמאמר חז"ל במסכת בבא מציעא (פה:): "איסתרא בלגינא קיש-קיש קריא". (מאוצרנו הישן ח"ב. טעמו וראו).

"וַתְּכַל כָּל עֲבֹדַת מִשְׁכַּן אֱהָל מוֹעֵד וַיַּעֲשׂוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל כְּכֹל אֲשֶׁר צִוָּה ה' אֶת מֹשֶׁה בֶּן עֲשׂוֹ" (לט, לב)

ותכל - שכלתה העבודה מעצמה!

בספר קרבן העני מביא את דברי הזוהר הקדוש (על הפרשה דף רכב:): שלומד מלשון הפסוק דכתיב "ותכל כל עבודת המשכן" ולא "וכלתה כל עבודת המשכן", משמע שכלתה העבודה מעצמה! [וכן בבית המקדש כתיב (מלכים א' ו, ז) "והבית בהבנותו" משמע שנבנה מעצמו].

ממשיך הזוהר הקדוש ומסיים: "וכן בכל עבידתא דאיהי קדישא איהו אישתלימת מגרמה" [תרגום: וכן בכל עבודה שהיא קדושה, ויש בה מצד עצמה קדושה, היא נשלמת מעצמה].

מכאן ילמד האדם כיצד יתאמץ בדבר מצוה, אפילו אם נראה לו הדבר מעל לכוחותיו, כי מן השמים יסייעו לו לגמרה.

ואילו, ה'אור החיים' הקדוש זי"ע מבאר: "ותכל כל עבודת משכן אהל מועד" - שירמוז פסוק זה, כי בני ישראל כבר נכספה וגם "כלתה" נפשם לעשות את כל העבודה בתשוקה וכלילות יופי [ותכל לשון כלתה], כדכתיב (תהלים פד, ג): "נכספה וגם כלתה נפשי לחצרות ה'".

"וְתִכַּל כָּל עֲבֹדַת מִשְׁכַּן אֹהֶל מוֹעֵד וַיַּעֲשׂוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל כְּכֹל אֲשֶׁר צִוָּה ה' אֶת מֹשֶׁה בְּנֵי עֲשׂוּ וַיְבִיאוּ אֶת הַמִּשְׁכָּן אֶל מֹשֶׁה אֶת הָאֹהֶל וְאֶת כָּל פְּלִי קַרְסָיו קַרְשָׁיו בְּרִיחָיו וְעַמֻּדָיו וְאֹדְנָיו" (לט, לב-לג)

העוסק במצוה פטור מהמצוה

יש להעיר בסדר הפסוק, שהוא מתחיל: "ותכל כל עבודת משכן אהל מועד", ואחר כך ממשיך: "ויעשו בני ישראל", ולכאורה היה צריך לומר קודם "ויעשו בני ישראל" ואחר כך "ותכל כל עבודת משכן אהל מועד"? (וכן העיר בשפתי חכמים).

ונאמרו בזה כמה תירוצים:

(א) הגאון ר' שלמה קלוגר זצ"ל (בעל חכמת שלמה על השו"ע) בספרו 'אמרי שפר', כי הפסוק רומז כאן לדין "העוסק במצוה פטור מהמצוה" (סוכה נו.). כי בזמן שעסקו ישראל במלאכת המשכן, הם היו פטורים משאר המצוות כי היו בגדר "עוסק במצווה", ועכשיו, אחרי שהם סיימו את מלאכת המשכן, הם כבר לא היו פטורים, ומעכשיו התחילו לעשות את כל המצוות כפי אשר ציוה ה'.

ומתורצת הקושיא, כי קודם נאמר "ותכל כל עבודת" על מלאכת המשכן, ומה שנאמר "ויעשו בני ישראל" לא נאמר על מלאכת המשכן אלא על כל התרי"ג מצוות, שעד עכשיו היה להם דין של עוסק במצוה פטור מן המצוה, ומעכשיו והלאה הם חייבים.

לא מספיק הבנין החיצוני אלא צריך לדאוג ללב המשכן - השראת השכינה

(ב) מהר"ם אלשיך (תורת משה) מתרץ כך: בני ישראל נצטוו במלאכת המשכן על שני דברים, וכמו שכתוב (לעיל כה, ח): "ועשו לי מקדש, ושכנתי בתוכם", שיש כאן ציווי אחד על עשיית המשכן על ידי הבניה של הקרשים והאדנים וכל הכלים. ובנוסף לכך יש כאן עוד ציווי: "ושכנתי

בתוכם", ומה שנאמר בתחילת הפסוק "ועשו" הולך גם על ה"ושכנתי בתוכם", שישראל צריכים לעשות שהקב"ה ישכון בתוכם, ולא מספיק להכין את הבנין החיצוני של המשכן, אלא צריך לדאוג ללב של המשכן, שזו השראת השכינה, וזו בעצם כל המטרה של בנין המשכן שיהיה מקום להשראת השכינה בישראל ותהיה לעם ישראל קדושה.

ואיך ישראל יכולים לעשות שתהיה להם השראת השכינה הרי זה תלוי לכאורה בהקב"ה?

אלא, באמת, ההנהגה של הקב"ה כלפינו תלויה במעשים שלנו, אם אנחנו מתנהגים בקדושה ועוסקים בתורה ומתרחקים ממידות רעות של גאווה, תאוה, כעס, קנאה וכו' וקונים מדות טובות, אז השכינה יכולה לשכון בתוכנו. וכך אנחנו מקיימים את הציווי של "ושכנתי בתוכם".

וזוהו הביאור בפסוק "ותכל כל עבודת משכן אהל מועד" - שזה הולך על מלאכת בנין המשכן, ואחר כך אומר הפסוק "ויעשו בני ישראל ככל אשר צוה ה' את משה" - זה לא הולך על מלאכת בנין המקדש אלא הם עשו את רצון הקב"ה וקיימו את כל התרי"ג מצוות, וכך קיימו את הציווי השני.

והנה הפסוק מסיים ואומר "כן עשו", והרי כבר אמר מקודם "ויעשו בני ישראל"? אלא, שכאן כוונת התורה לומר, שהם עשו את כל זה כהלכתו וכמצוותו והיו ראויים להשראת שכינה, ואם כן הם השלימו את שני הדברים שנצטוו עליהם.

משה רבנו הקים את המשכן

(ג) תירוץ נוסף ראיתי בספר 'בית אהרן' (רייזמאן) שכתב לבאר, על פי מה שמביא רש"י בפסוק הבא בשם התנחומא (פקודי י"א): "שהיה משה מצטער שלא עשה שום מלאכה במשכן, הניח לו הקב"ה את הקמתו".

ולפי זה הוא אומר, שהתורה רצתה לסמוך את עשיית המשכן לפסוק הבא "ויביאו" שמדבר על חלקו של משה בעשיית המשכן, ופירוש הפסוקים הוא כך: "ויעשו בני ישראל ככל אשר צוה ה' את משה כן עשו", רוצה לומר 'כן עשו' בני ישראל הכתובים תחילה ויעשו בני ישראל, הם עשו זאת לבדם, אבל משה לא עשה בו שום מלאכה, לכן אומר הפסוק הבא: "ויביאו את המשכן אל משה" - להקימו, שזה היה החלק של משה בעשיית המשכן.

וַיִּבְיֵאוּ אֶת הַמִּשְׁכָּן אֶל מֹשֶׁה אֶת הָאֹהֶל וְאֶת כָּל כְּלָיו כְּקִרְסֵיו כְּקִרְשָׁיו כְּבְרִיחָיו וְעַמֻּדָיו וְאֹדְנָיו" (לט, לג)

רש"י: לפי שלא עשה משה שום מלאכה במשכן, הניח לו הקב"ה הקמתו, שלא היה יכול להקימו שום אדם מחמת כובד הקרשים. אמר משה לפני הקב"ה איך אפשר הקמתו על ידי אדם? אמר לו: עסוק אתה בידך נראה כמקימו, והוא נוקף וקם מאליו, וזהו שנאמר (שמות מ, יז) הוקם המשכן, הוקם מאליו, (מדרש רבי תנחומא).

כל ישראל והשכינה סייעו במשכן

אמר רבי שמעון בן לקיש, חביב משכן יותר ממעשה בראשית, שמעשה בראשית לא נבראו לא בעמל ולא ביגיעה, ולא סייעה בו כל בריה אלא "בדבר ה' שמים נעשו" (תהלים לג, ו). אבל משכן, משה וישראל נתעסקו בו, בצלאל ותלמידיו נתעסקו בו דכתיב "ויעשו בני ישראל ככל אשר צוה ה'" ואף משה נתעסק בו ואפילו שכינה סייעה דכתיב (שמות טו, יז): "מקדש ה' כוננו ידך". (מדרש הגדול).

העוסק בצרכי ציבור יש לו סייעתא דשמיא מיוחדת

רבי רפאל הכהן רבה של המבורג, היה חייב לשוחח בעניני העיר עם השר הנכרי של אותו גליל, הלה היה שונא ישראל, ועדים נאמנים העידו, כי השר מחכה לו, לעשות בו שפטים ולייסרו...

התאזר רבי רפאל באומץ וגבורה ואמר, חלילה לי מלבגוד בצרכי ציבור בעבור הפחד גם אם ילקני מכות, הרי חי אצא ממנו, וה' ישמור רגלי מלכד.

ויהי כבוא רבי רפאל אל השר, נהפך פתאום לאיש אחר, ובמקום לשפוך עליו את כל חמתו, חלק לו כבוד גדול, ושמע את בקשותיו והפליא עמו טובות יותר מאשר בקש, כי ה' אשר שם בו הרב מבטחו ואשר בידו לב שרים, הטה לבבו עליו לטובה. (זכר צדיק, כז, מכתב שלישי עמ' ס', הובא במורשת אבות, גרינוולד).

פריז לא תזיק לי!

רבי ישראל סלנטר סיפר בעצמו לתלמידו רבי יצחק בלאזר שבהיותו בפריז החליק פעם אחת ונפל מהמדרגות בגובה רב, כאשר הרימו אותו מעל הארץ כמעט לא היתה בו רוח, וה'

עשה עמו נס ולאחר ימים אחדים שב לאיתנו. כשסיפר רבי ישראל על המעשה, אמר: אנכי לא נפל לבי בקרבי, ולא פחדתי פחד, כי בישיבתי בפריו אין לי שום נגיעה עצמית כי אם רצון ה' יתברך, לכן לא תוכל פרוי להזיקני (מורשת אבות. אור ישראל למהר"י בלאזר נתיבות אור עמ' 122).

הישיבה תתקיים על חשבון האמונה בבורא עולם

בזמן מלחמת העולם הראשונה, כשגלו הישיבות שבליטא לעומק רוסיה, היתה קיימת חברה שתמכה בישיבות, פעם בא מפקח מטעם אותה חברה לרבי יוסף יוזל הורביץ הסבא מנובהרדוק, ודרש ממנו לצורך סידור הקיצבה שימסור לו דין וחשבון מהוצאות והכנסות הישיבות.

רבי יוזל לא הסכים לכך, ונימוקו עמו, ישנן הוצאות שאי אפשר לפרסמן, כגון שיחרור תלמידים מהצבא הרוסי, אלא מאי, שאני אערים ואמסור פרטים לא נכונים, הרי יש בזה משום שקר ומרמה, ואם החברה תאיים על הפסקת התמיכה, אינני מתפעל מכך, כי ממה נפשך, אם יתמכו בישיבה תהיה להם הזכות קיום התורה, ואם לאו הרי הישיבה תתקיים על חשבון הבטחון והאמונה בבורא עולם ולא יארע לה כל נזק! (תנועת המוסר ח"ד פרק כ"ג עמ' 336 הובא במורשת אבות).

"וַיֵּרָא מֹשֶׁה אֶת כָּל הַמַּלְאָכָה וַהֲנֵה עָשׂו אֹתָהּ כַּאֲשֶׁר צִוָּה ה' בְּכֵן עָשׂו וַיִּבְרַךְ אֹתָם מֹשֶׁה" (לט, מג)

בית מקדש של מטה מכוון כנגד בית מקדש של מעלה

"עשו אותה, כן עשו", הלשון כפול, עיין באור החיים הקדוש שהקשה כן.

ואולי יש לתרץ: בתחילת הפסוק כתוב "וירא משה את כל המלאכה", וכי רק משה ראה? אלא, ידוע שמעשה המשכן ופרטיו רומזים למשכן של מעלה, ומי יודע מה יש למעלה שידע שיכוננו בדיוק? רק משה, לכך נאמר "עשו אותה" על עשיה החיצונית שלמטה, "כן עשו" על העשיה הרוחנית, שיצא בדיוק כמו למעלה לכן חזר ואמר "כן עשו", שהיה מכוון כנגד בית המקדש של מעלה.

ועל פי זה שמעתי מבארים מדרש פליאה (מדרש זה לא נמצא במדרשים לפנינו וראה ילקוט גרשוני אגדות הש"ס בשו"ת סי' טז אות יג, ח"ג עמ' קעט) שאומר כך: "בונה ירושלים ה' נדחי ישראל

יכנס" (תהלים קמז ב) - "אף על פי שבונה ירושלים ה', נדחי ישראל יכנס". עד כאן. והמילים "אף על פי" אינם מובנים, מה חידוש יש כאן, הרי אם בונה ירושלים ה' ודאי נדחי ישראל יכנס?

ושמעתי מפי הרב הגאון מורנו ורבנו רבי יוסף בבליקי זצ"ל אב בית דין עיר הקודש ירושלים, שמבאר כך: הנה ידוע כי בית מקדש של מטה מכון כנגד בית מקדש של מעלה (עי' מדרש רבה במדבר ד ג), ואם כן, כשנחרב המקדש של מטה ממילא נחרב מקדש של מעלה, וה' אמר "לא אבוא בעיר" (הושע יא ט) - ה' תובע שנבנה את בית המקדש של מטה, כדי שיבנה עליו בית מקדש של מעלה.

ואמנם אין לנו כל כך זכויות לבנות את מקדש של מטה, אבל יש דין במשנה בסוף בבא מציעא (דף קיז.) הבית והעליה של שנים שנפלו, בעל העליה אומר לבעל הבית של מטה שיבנה את שלו, כדי שבעל העליה יבנה עליה את העליה שלו, ובעל הבית טוען שאין לו כסף לבנות, הדין הוא במשנה שבעל העליה יבנה את שתיהם ויגור בשניהם עד שבעל הבית של מטה יתן לו את שלו, ואז יתן לו להכנס, וכל זמן שלא נתן לו את שלו לא יתן לו להיכנס.

ומעתה מובן המדרש, בונה ירושלים ה', כלומר, ה' יבנה את בית המקדש של מטה ומעלה כי אין לנו זכויות לבנות, אם כן הדין נותן שה' לא יתן לנו להכנס חס ושלום עד שנשלם בזכויותינו, לזה אמר אף על פי שבונה ירושלים ה' ולא אנחנו, בכל זאת נדחי ישראל יכנס, יתן לנו להכנס...

ויהי רצון שיקויים זה בנו, וה' יבנה לנו את בית המקדש של מטה ומעלה, במהרה בימינו אמן. (קול יהודה למורינו רבי יהודה צדקה זצ"ל).

"וַיֵּרָא מֹשֶׁה אֶת כָּל הַמְּלָאכָה וְהִנֵּה עֲשׂו אֶתָּה פֶּאֶשֶׁר צִוָּה ה' בְּנֵי עֲשׂו וַיְבָרַךְ אֹתָם מֹשֶׁה" (לט, מג)

ברכה של בעל ה"שאגת אריה"

כתב רש"י "אמר להם יהי רצון שתשרה שכניה במעשה ידיכם, ויהי נועם ה' אלקינו עלינו ומעשה ידינו" וכו'. ובענין זה של גבורת ת"ח נביא סיפור שהיה עם באלת "שאגת אריה".

בוולוז'ין גר רבי יצחק שהיה בר אבהן, גביר ופרנס הקהילה, לצורך מסחרו הרבה לנדוד בקהילות ישראל, ובכל פעם בשובו ממסעות אלו היה נוהג לתת לאשתו רבקה מתנות.

יום אחד לפני שיצא לדרכו ביקשה ממנו אשתו הצנועה וחכמת הלב, שבמקום התשורות שהוא נוהג להביא, היא מעדיפה שיקנה לביתו 'ש"ס שלם', דבר שהיה נדיר ויקר המציאות באותם הימים. שמע רבי יצחק בקול אשתו, ובאחד ממסעותיו הצליח לקנות ש"ס שלם. אמנם לא כולם מאותו דפוס ולא באותו גודל, גם הכריכות היו שונות, אולם היה זה ש"ס שלם.

כדי לא להחזיק טובה לעצמם, החליטו רבי יצחק וזוגתו שישאילו את כרכי הש"ס לכל מי שחשקה נפשו בלימוד התורה, עד מהרה התפרסם הדבר בעיר, וכל בן תורה שרצה ללמוד היה ניגש לביתם ומבקש כרך מן הש"ס בהשאלה, כאשר גמר ללמוד, היה שב במהירות לבית הגביר ומקבל תמורתו כרך אחר.

מאחר והיה רבי יצחק נוסע לעניני מסחרו, מינה את אשתו שתהיה אחראית על השאלת הספרים מהש"ס.

לימים הגיע לעיר הגאון ר' אריה יהודה לייב זצ"ל בעל 'השאגת אריה', הוא התבודד באחד מבתי המדרש בעיר ושקד בהתמדה על לימודו, מדי פעם נכנס לבית הגביר רבי יצחק כדי ליטול אחד מכרכי הש"ס והיה משיב את הכרך שהיה ברשותו.

אשת רבי יצחק חשה שלפניה עומד אדם גדול, מגדולי ישראל ממש, על כן הרהיבה עוז בנפשה ואמרה לרב באחת הפעמים שבא לקחת גמרא, אל לו למר להטריח עצמו לבוא לביתנו בכל פעם שברצונו להחליף גמרא, ביטול תורה הוא, אני אשלח אחד ממשרתי הבית בכל בוקר למקום לימודו והוא יביא לכבוד תורתו את הגמרות הנחוצות לו.

סידור זה נמשך במשך תקופה ארוכה, כשנאלץ הרב לעזוב את העיר ניגש אליה וברכה, אני מברך אותך שיוולדו לך שני ילדים, אשר יאירו את עיני ישראל, כיון שאפשרת לי ללמוד מן הש"ס שברשותך, בן אחד אני מברכו שיזכה להקהיל קהילות ברבים וילמד את צעירי ישראל את הש"ס, ואילו הבן השני אני מברכו שלא יצטרך לש"ס כי יזכה לדעת את התורה כולה בעל פה. נתקימה ברכת הצדיק, בנה האחד היה הגאון הגדול רבי חיים מוולוז'ין [שנמנה על תלמידי השאגת אריה כפי שכתב בהקדמה לספרו נפש החיים], הקים את אם הישיבות היא ישיבת וולוז'ין, ובנה השני הלא הוא רבי זלמן [המכונה "רבי זלמל"ה מוולוז'ין"] שהתעלה מעל כל בני דורו כמעט, בידיעת התורה כולה בעל פה. (מורשת אבות).

סוד פסוק ויהי נועם

בבן איש חי (שנה ראשונה פרשת ויגש הלכה ו) כתב בענין "ויהי נועם" וזה לשונו:

פסוק ויהי נועם יש בו כוונות עמוקות ונשגבות וצריך שתכון לפחות בפשוטן של דברים. ויש בזה שתי כוונות: על פי הזוהר (ראה יתרו צג): הכוונה היא: אף על פי שאין אנחנו יודעים לכוין בסוד המצות והתפילות, השי"ת הוא ישלים כוונותינו, ויעלה עלינו כאלו כווננו בכל הכונות הראויות לכוין, ועל ידי כך מעשינו במצוות ועקימת שפתינו בתפילות, תהיה כוננה לעלות למעלה לעשות פעולתה.

ובסידור רבנו הרש"ש ז"ל (ח"ב דף קטו ע"ב) מבואר שצריך לכוין כך: אם חטאנו וגרמנו לסלק אור הקדושה שנמשכה עלינו על ידי מעשים טובים, הנה אתה האל ברחמך תכונן ותתקן לאותם מעשים טובים ותחזור להמשיך עלינו אור אותה הקדושה.

שתי כונות פשוטות אלו יכוין האדם בכל פעם שיאמר פסוק זה קודם כל מצוה ועסק התורה. ויש מדקדקים לכפול בכל פעם פסוק זה כדי לכוין כוונה אחת באמירה ראשונה, וכונה אחת באמירה שניה, והוא מנהג יפה, משום דבלאו הכי יש טעם לאומרו פעמיים.

"וְהִקְרַבְתָּ אֶת אֹהֲרֶיךָ וְאֶת בְּנֵי אֵל פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד וְרַחֲצַתְּ אֶתְּם בַּמַּיִם" (מ, יב)

ירחץ עונותיו בדמעות

"אותם" קאי על "אות" ברית קודש, ורוצה לומר, מי שפגם במדת היסוד, ירחץ עונותיו הרשומים לו על מצחו, בדמעות מים (עיין ראשית חכמה שער היראה ט ז) וגם בתורה ותפילה וגמילות חסדים, שכל אלו נקראים מים.

"וַיַּעַשׂ מִשָּׁה כְּכֹל אֲשֶׁר צִוָּה ה' אֹתוֹ כִּן עָשָׂה" (מ, יז)

רמ"ח עשיות במלאכת המשכן

כתב רבנו בחיי: זה תשלום העשיות שבסיפור המשכן. ומפסוק: "ועשו לי מקדש" (לעיל כה ח) שבפרשת תרומה, ועד כאן, תמצא רמ"ח עשיות במלאכת המשכן וכליו, אחת לאחת, והם כנגד רמ"ח מצוות עשה שבתורה, ובלבד שתסיר את עשיות אלהי הנכר, שאותן עשיות אינן מכלל החשבון, מפסוק: (לעיל לב, א) "קום עשה לנו", עד: (לעיל לג, ה) "ואדעה מה אעשה", וכל השאר תמצאם רמ"ח בכוון. ולפי שישראל אמרו (לעיל כד, ז) "נעשה ונשמע" ובטלו "נעשה"

כשעשו את העגל, לכן אותן עשיות שבסיפור העגל יצאו מן הכלל, לפי שאין עבודה זרה במקום יחוד. ועוד הם כנגד רמ"ח איברים שבאדם, כי כשם שהמשכן שקול כנגד העולם וכולל כל העולם, כן הוא כולל כל התורה ברמ"ח מצות עשה שבה, גם את האדם במאתים וארבעים ושמונה איברים שבו, ולולא האריכות הייתי מרחיב לך באור בענין זה (קהלת ז, יד): "גם את זה לעומת זה עשה האלוקים".

"וַיְהִי בַחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן בַּשָּׁנָה הַשְּׁנִיָּת בְּאֶחָד לַחֹדֶשׁ הַיּוֹקֵם הַמְּשֻׁכָּן" (מ, יז)

התורה כמקוה מעלה את האדם מטומאה לטהרה

"הוקם" אותיות מקו"ה שהמשכן נקרא אהל. אהלה של תורה ולימוד התורה מטהר את האדם כמי מקוה, כמו שאמרו רבותינו ז"ל במסכת ברכות (טז). על הפסוק (במדבר כד, ו) "כנחלים נטיו כאהלים נטע ה'": למה נסמכו נחלים לאהלים? לומר לך מה נחלים מעלים את האדם מטומאה לטהרה, אף אהלים, דהיינו תלמוד תורה, מעלים את האדם מטומאה לטהרה. (נחל קדומים).

רמז נוסף במילים 'הוקם המשכן': "הוקם" גימטריא קנ"א שהוא מילוי אהי"ה דההי"ן, (כן כתב באוצרות רמח"ל סוף כי תצא). וראשי תיבות של המילים הראשונות בכל אחד מחמשה חומשי תורה דהיינו ב' של בראשית, ו' של ואלה שמות, ו' של ויקרא, ו' של וידבר, א' אלה הדברים, כולן יחד גימטריא אהי"ה (וכמו שכתב בעל הטורים בתחילת דברים), שהעוסקים בתורה שם אהי"ה עזרם ומגינם. (עונג לשבת גורג'י).

מלאכי השרת עשו משכן למעלה

אמר רבי סימון בשעה שאמר הקב"ה לישראל להקים את המשכן, רמז למלאכי השרת שיעשו אף הם משכן, ובעת שהוקם למטה הוקם למעלה, והוא משכן הנער ששמו מטטרו"ן שבו מקריב נפשותיהם של צדיקים לכפר על ישראל בימי גלותם. (במדבר רבה נשא פרשה יב פרק ב).

"וַיַּעֲרֹךְ עֲלָיו עֵרֶךְ לֶחֶם לִפְנֵי ה' כַּאֲשֶׁר צִוָּה ה' אֶת מֹשֶׁה" (מ, כג)

מעשה נורא עם "לחם הפנים" שהיה בצפת

בספר 'משנת חכמים' למהר"י חאגיז (אות רכ) מביא מעשה נפלא שאירע בימי האריז"ל באחד מן האנוסים שעלה מפורטוגל לארץ ישראל, והגיע לעיר צפת תובב"א, מקום מושבו של

הארזי"ל, ושמע שם מרב אחד שהיה דורש מענין לחם הפנים שהיה קרב במקדש מדי שבת בשבתו, ונאנח הרב בדרשותיו ונצטער ואמר: "עכשיו בעוונותינו הרבים אין לנו דבר מוכן שיחול השפע גם על הבלתי מוכן". ואותו אנוס כששמע הדבר, הלך בתום לבבו לביתו, וכך צוה לאשתו: "בכל יום שישי תכיני לי שתי ככרות לחם מנופים בי"ג נפות, ושיהיו נילושים בטהרה ובכל מיני יפוי, ואפויים היטב בתנור בבית, לפי שאני רוצה להקריבו לפני היכל הקדש, אולי יתעשת לנו האלהים ויקבלם ויאכל את העולה ההיא".

וכאשר צוה כן עשתה לו אשתו, ובכל יום שישי היה מוליך את אותם שתי הלחם לפני היכל ה' ומתפלל ומתחנן לפניו יתברך שיקבלם ברצון טוב, ויאכל אותם ויערב לו ויבושם לו, וכיוצא מהדברים האלה היה מתפלל ומתחנן בשעת מעשה כבן המתחטא לאביו, ומניח שם הלחמניות והולך לו.

והשמש היה בא ולוקח את שתי הלחם מבלי דרישה וחקירה מהיכן באו ומי הביאם, ואוכל אותם ושמח בהם כשמחת העני בקציר. ובשעת מעריב כאשר היה בא אותם אנוס הירא את דבר ה' אל ההיכל, וכיון שלא מצא הלחמניות היה שמח שמחה רבה בלבו, והולך לאשתו ואומר לה: "שבח לאל וההודאה לשמו יתברך כי לא בזה ולא שקץ ענות עני, וכבר קבל ה' הלחם ואכלו חם. למען ה' אל תתרשלי בעשייתם והזהרי מאד, כי הואיל ואין בידינו במה לכבדו ואנו רואים שזה הלחם ערב לו, חובה עלינו לעשות לו נחת רוח". והיה מתמיד והולך ונוהג כן זמן מה.

ויהי היום, ויקר מקרה שרב הקהילה שעל פי דרשותיו הביא אותו האנוס הלחמניות, היה עומד על הבימה בבית הכנסת ביום שישי וחוזר על הדרשה שרוצה לדרוש מחר ביום שבת קודש, והנה הגיע אותו אנוס כמנהגו הטוב עם הלחמניות, וקרב אל ההיכל הקדוש והתחיל לסדר דבריו ותחננוני כנהוג, ומרוב התלהבותו ושמחתו שהיה בעת ההיא שהביא דורון זה לפני המקום, לא הרגיש שהרב עומד על הבימה, והרב החריש לו והביט וראה ושמע את כל מה שהאיש מדבר ועושה. ואז חרה לרב וגער בו ויאמר לו: שוטה! וכי האלוה שלנו אוכל ושותה? הלא ודאי הוא שהשמש לוקח אותם, ואתה סובר שהאלוה לוקחם?! וזה עוון גדול עליך לתלות עניני הגשמיות באל יתברך שאין לו דמות הגוף ואינו גוף, וכיוצא מדברי מוסר כאלה השמיע הרב לאזניו, עד שבא השמש כמנהגו לקחת הלחמניות.

וכראות הרב את השמש קראהו ואמר לו: "תודה על האמת לפני האיש הזה ותגיד לו על מה באת, ומי היה לוקח הלחמניות שהאיש הזה מביא בכל יום שישי אל היכל השם". אזי הודה השמש ולא בוש. ויהי כאשר שמע האנוס הדבר הזה התחיל בוכה ומתחנן לפני הרב, ואמר להרב שימחול לו לפי שטעה מן הדרוש שלו וחשב שמצוה עשה, ועכשיו כפי דבריו לא עשה אלא דבר עבירה בלבד.

והנה בתוך משך הדברים בא לאותו הרב שליח מיוחד מאת הרב האר"י ז"ל, ואמר לו בשם האר"י ז"ל: "לך צו לביתך, כי למחר בעת שתהיה דורש, מות תמות, וכבר יצא הכרוז על זה". וכששמע הרב נבהל מן השמועה הזאת אשר לא טובה היא, והלך אצל האר"י ז"ל שיגיד לו מה פשעו ומה חטאתו. והשיב לו הרב האר"י ז"ל שמעתי לפי שבטלת נחת רוח שהיה לו להקב"ה, שמיום שחרב בית המקדש לא היה לו נחת רוח לפניו כמו באותה שעה שהאנוס הזה היה מביא שתי הלחם בתום לבב ומקריבם לפני היכלו, וסבור היה שהקב"ה קבלם ממנו, ומפני כך שבטלת אותו מלהביא, נגזרה עליך גזירה של מיתה.

וילך הרב הדרשן אל ביתו, ויצו אל אנשי ביתו, וביום שבת קודש בשעה שהיה לו לדרוש, נפטר לבית עולמו, וכמו שהגיד איש האלהים האר"י ז"ל.

"וַיִּכַּס הָעֵנָן אֶת אֶהֱל מוֹעֵד וַיְכַבֹּד ה' מְלֵא אֶת הַמִּשְׁכָּן" (מ, לד)

לאחר שהאדם עובד על עצמו השכינה שורה עליו

רק לאחר שהמשכן עמד על תילו מבחינת כליו וחפציו, שהוכנו והושמו במקום הנכון, רק אז השרה הקב"ה את שכנינו באוהל מועד. כן הוא הדבר גם בעולמו של האדם הפרטי, רק בשעה שמסיים האדם תפקידו עלי אדמות, כשמגיע לשיא חכמתו ותבונתו וסיים תיקונו, זהו הזמן שנפרד ומגיע זמנו לבקר בהיכל העליון, ולהנות מזיו השכינה.

וכך מצאנו גם אצל יעקב אבינו, שבשעה שהגיע לשיא שמחתו כשנפגש עם בנו אהובו יוסף הצדיק, לאחר כ"ב שנים שלא ראהו, רק עתה הוא אומר: (בראשית מו, ל) "אמותה הפעם אחרי ראותי את פניך". יעקב - כמו אומר: אם הגעתי למנוחה ולנחלה, לשמחה ולאפשר הגדול, אם העפלתי לפסגת הנעימות והמתקנות של חיי עלי אדמות, זה סימן שהגיע זמני להיפרד מן העולם הזה.

”ולא יכל מִשֶׁה לָּבֹא אֶל אֱהֵל מוֹעֵד כִּי שָׁכַן עָלָיו הָעֲנַן וַיִּכְבֹּד ה' מִלֵּא אֶת הַמִּשְׁכָּן”

(מ, לה)

בית המקדש נבנה ע"י המשיח

כי שכן עליו הענן סופי תיבות ינון, וראשי תיבות שכן עליו הענן גימטריה שלמה, ורמזו בית שלישי שיבנה על ידי ינון שמו, וה' ברחמיו יאיר עינינו בתורתו תורת חיים. (נחל קדומים).

”וּבַהֲעֵלֹת הָעֲנַן מֵעַל הַמִּשְׁכָּן יִסְעוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל” (מ, לו)

הענן מראה את הדרך

מלמד שנעשה להם הענן תייר גדול, בזמן ששכן חונים, בזמן שנעלה נוסעים. (מדרש הגדול).

”כִּי עֲנַן ה' עַל הַמִּשְׁכָּן יוֹמָם וְאֵשׁ תִּהְיֶה לַיְלָה בּוֹ לְעֵינַי כָּל בַּיִת יִשְׂרָאֵל בְּכָל

מְסַעֲיָהֶם” (מ, לח)

הת"ח צריך להיות "ענן ואש"

הגאון רבי יהודא צדקה זצ"ל, ראש ישיבת "פורת יוסף" מפרש בספרו "קול יהודה" שהתלמיד חכם הרזו למשכן, עליו לאמץ לעצמו את שתי התכונות שהיו במשכן: ענן ואש.

הענן - שמכסה את המשכן, רומז למידת הצניעות, שהתלמיד חכם צריך להיות תמיד צנוע וענו ומכוסה, כמו הענן.

האש - רומזת לכך שלפעמים התלמיד חכם צריך להיות בבחינת אש, לעמוד בפרץ על משמר חומת הדת.

בתוך הבית אין להסתיר מעשים טובים

אחד מהאדמור"ם היה אומר (ראה העמק דבר בהעלותך ט טו. ושפע חיים): באמת היתה אש על המשכן גם ביום, רק שביום היא לא היתה נראית אלא בלילה. ולמדנו מזה מוסר: "יום" - מסמל את הגלוי, ו"לילה" - מסמל את הנסתה, והקב"ה אומר, כמו במשכן שהיה אש והתלהבות והחמימות של התורה אבל "ענן ה' היה על המשכן יומם" שהאש לא נראתה ביום, כך גם האדם הוא משכן, אבל צריך שיהיה עליו ענן - שיהיה מכוסה שלא יתגאה במעשיו הטובים ובתורה.

וכל זה דוקא במעשיו "ביום" - שהם בגלוי. אבל בלילה - במעשיו שבסתר כשהוא בתוך ביתו, אז - "ואש תהיה לילה בו" - האבא צריך להראות התלהבות ואהבה וחשק לתורה, כדי שהבנים ילמדו ממנו את אהבת התורה. כי אם לא כן, איך הבן ילמד?! אבל בעיני אחרים לא צריך להראות.

עוצמתם של עמוד האש והענן

רבי שמעון בן אלעזר אומר, מנין אתה אומר שכל אותם ארבעים שנה שהיו ישראל במדבר, לא נצרכו לנר, אלא אפילו נכנס אדם לפניו מן החדר, כמו פנס נכנס עמו עד שעה שחוזר, תלמוד לומר "לעיני כל בית ישראל בכל מסעיהם" - אפילו נכנס לפניו מן החדר עמוד האש מאיר לפניו. (ספרי בהעלותך פיסקא פג).

רבי שמעון בן יוחאי אומר, כל ארבעים שנה שהיו ישראל במדבר לא נצרך אחד מהם לא לאור החמה ולא לאור הלבנה בלילה, אלא היו רואים בעמוד הענן, אם האֲדִים - יודעים ששקעה החמה, הלבין - יודעים שזרחה החמה, ומסתכל בחביות ויודע מה בתוכו, בטפיח ויודע מה שבתוכו, מפני ענן השכינה שביניהם, שנאמר "כי ענן ה' על המשכן יומם ואש תהיה לילה בו לעיני כל בית ישראל בכל מסעיהם", ואף לעתיד לבוא כן, שנאמר (ישעיה ס, א) "קומי אורי כי בא אורך וכבוד ה' עליך זרח", ואומר (ישעיה ס, יט) "לא יהיה לך עוד השמש לאור יומם ולגה הירח לא יאיר לך, והיה לך ה' לאור עולם", ואומר (ישעיה ס, כ) "לא יבוא עוד שמשך וירחך לא יאסף כי ה' יהיה לך לאור עולם ושלמו ימי אבלך". (ילקוט שמעוני פקודי רמז תכו).

סיפורו של הסבא מנובהרדוק

רבי יוסף יוזל הורביץ הסבא מנובהרדוק נולד בשנת תר"ח לאביו הדיין רבי שלמה זלמן, בילדותו היה יוסף יוזל שובב, היה מטפס על העגלות ובורח ליערות, הוא היה אמיץ ועז נפש, הכלב של הפריץ אשר הטיל אימתו על היהודים וילדיהם, לא הפחיד את יוסף יוזל, הוא הכריז מלחמה על הכלב, השליך עליו אבנים ופגע בו.

למרות רוחו הסוערת הצליח אביו להכניסו למסגרת לימודים ויראת שמים. בגיל שש עשרה אמר שיעור לפני הבחורים שלמדו בבית המדרש. בגיל צעיר השיאו אביו לבתו של אחד הסוחרים אשר הבטיח לו נדוניה חשובה, זמן קצר לפני נישואיו נפטר אבי הכלה, והוא נאלץ לנהל את העסק של חותנו ולפרנס את האלמנה ושמונת הילדים, הרחיים על צוארו היו

כבדים, והוא נשא את העול בעוז ואומץ, זריזותו וחריצותו, אומץ לבו וכישוריו, עזרו לו לנהל את העסק על מי מנוחות, והצליח לפרנס את המשפחה העניפה בכבוד, עול הפרנסה והחובה לדאוג למשפחה, לא מנעו ממנו לקבוע עיתים לתורה והיה אומר שיעור לפני בעלי בתים חשובים ובני תורה. לרגל עסקיו היה מבקר לעיתים קרובות בעיר ממל, הקרובה למקום מגוריו של רבי ישראל סלנטר.

רבי ישראל ראה כי דמותו והליכותיו של אברך צעיר זה מיוחדים, ושאלו למה אתה אץ רץ כל כך, השיב רבי יוסף כי רחיים כבדים על צוארו והוא חייב לפרנס משפחה גדולה.

רבי ישראל הסביר לו כי הטרדה לפרנסת המשפחה אינו פוטרת אותו מלקבוע את עיקר זמנו לתורה.

מאז אותה פגישה נקשרו רבי ישראל ורבי יוסף יוזל, ולמדו יחד מסילת ישרים ובשיעור השלש עשרה חל שינוי מהפכני ברבי יוסף.

מאז החליט רבי יוסף לעזוב את חיי שעה סגר את עסקיו והקדיש את חייו לתורה, והיה לומד שמונה עשרה שעות ביממה בעמידה, כדי שלא ירדם. לתקופה בלתי ידועה פרש מכל הבלי העולם, הסתתר בבית הכנסת, לן בעזרת הנשים, התבודד ביערות, טבל בנהרות, בתקופה מסוימת הסתגר בחדר שהקציב לו נדיב לב אחד, יהודי פשוט שעבד כפחה, החדר היה סגור והוא סודר באופן כזה שלא יהיה לו צורך לבא במגע עם אנשים. רבי יוסף יוזל הקים תנועה המונית שנמנו עליה אלפי תלמידים צעירים שהקדישו חייהם לתורה והלכו בעקבות רבם הגדול שהפך לאחד מגדולי תנועת המוסר. (תנועת המוסר ח"ד פרק י').

הציפייה למשיח של החפץ חיים

תלמידו של החפץ חיים הרב ישר מספר בספרו "החפץ חיים חייו ופעלו" (ח"ב עמ' תפ"ו ואילך): באמונתו וציפייתו למשיח דומה שלא היה שני לחפץ חיים, בין צדיקי דורות רבים, דמעות רבות היה מזיל בתפילותיו על דבר המשיח, הרי בכלל מצוה היא לצפות לבואו, חז"ל אומרים במסכת שבת (לא.) שביום הדין יישאל כל יהודי, "צפית לישועה?" החפץ חיים אף חיבר קונטרס מיוחד בשם "צפית לישועה" בו הוא מצביע על ערך הצפיה לגאולה ולמשיח.

כאשר שמעו את החפץ חיים מדבר אודות המשיח, נדמה היה כי הנה שומעים כבר את פעמי בואו, מדבר היה ברצינות עמוקה כזו, בנעימת בטחון כזו, עד ששוב לא היה אפשר

למישהו לפקפק אף כחוש השערה בהנחה שיש להתכונן לקבל במהרה פני גואל ישראל. מפי אורחים שהיו מבקרים אותו היה שואל פעמים רבות אם מדברים בעירם אודות המשיח, אף הכין לעצמו קפוטת [-בגד] שבת מיוחדת כדי לקבל בה פני המשיח, ומזמן לזמן היה מתעטף בה ויושב לחכות, תכופות היה מדגיש, שיותר משאנו רוצים שיבוא, הוא רוצה לבוא, ברם הוא לא יבוא אלא אם כן כל ישראל יחכו ויצפו לו.

עוד מסופר שם (עמ' תצ), שהחפץ חיים היה נוכח בשעה שנציגי הקהילה היהודית בבריסק דליטא באו אל הגאון הנודע רבי יוסף דב סולובייצ'יק זצ"ל, עם כתב רבנות בידם ובקשוהו כי יהיה להם לרב, בתחילה סרב רבי יוסף דב, משום שלאחר עזבו את סלוצק גמר בנפשו לבלי לקבל שום משרת רבנות, אך אז פנה אליו אחד הנציגים ואמר: רבי כיצד הנך יכול לסרב לנו? הלא עשרים וחמשה אלף יהודים מחכים לך! רבי יוסף דב נזדעזע ממילים פשוטות אלו, מיד חש אל הרבנית וקרא לה בהתלהבות, הואילי נא והגישי לי מהר את האצטלה ואת השטריימל שלי, נאלץ אני ללכת, עשרים וחמשה אלף יהודים מחכים לי, אסור להניח לעדה כזו של יהודים שתחכה לי.

החפץ חיים שראה את המעשה נאנח אנחה עמוקה ואמר, אם רבי יוסף דב נחפז כל כך, משום שלא היה יכול להרשות לעצמו שעשרים וחמשה אלף יהודים יחכו לו, הגיעו בעצמכם אילו היה יודע המשיח שכלל ישראל מחכה לבואו, הלא ודאי שהיה ממחר לחטוף את אבנטו ואצטליתו ובא במרוצה, ובודאי שלא היה מניח את כלל ישראל בצפייתו, ברם האסון הוא שכלל ישראל אינו מחכה לו, אין אומרים אלא בפה כי מחכים אנחנו לך, אבל באמת אין מקוים, ואין מחכים.

עמוד האש סיבב את המשכן

כיון שראו ישראל את עמוד הענן שוכן על המשכן, שמחו ואמרו עכשיו נתרצה בנו הקב"ה, וכיון שהיה לילה, ירד עמוד האש וסיבב את המשכן והיו רואים אותו כולו שלהבת אש, והתחילו מצטערים ובוכין ואומרים אוי לנו לריק יגענו מה שעשינו והגדלנו נשרף לשעה, השכימו בבוקר וראו עמוד הענן מקיף אותו, מיד שמחו שמחה יתרה ואמרו עדות זו לכל באי העולם שאם ירצו לעשות כזה אינם יכולים, וכל כך למה מרב חיבתו של הקב"ה לישראל, וכן הוא אומר (שיר השירים ב, ג) "בצל חמדתי וישבתי ופריו מתוק לחכי". (מדרש הגדול).

משה רבנו כשהשלים את כל עבודת המשכן וכתב על כל פרשה ופרשה "כאשר צוה ה' את משה", נגלה הקב"ה והשרה שכינתו בו וראה אותו וערב לו, כענין שנאמר (מלאכי ג, ד) "וערבה לה' מנחת יהודה וירושלים" אמר כל הכבוד הזה עשה לי בן עמרם והוא בחוץ? ראוי לו ליכנס למחיצה שלי ולהסתופף בצל שכינתי, מיד "ויקרא אל משה".

רבי יוחנן אומר עד שלא הוקם המשכן היתה איבה ושנאה וקנאה ותחרות ומצות ומחלוקת בעולם, אבל משהוקם המשכן ושרתה בו שכינה ניתנה אהבה ואחוה וריעות וצדק בעולם, ומה טעמיה דכתיב (תהלים פה, ט): "אשמעה מה ידבר האל ה' כי ידבר שלום אל עמו ואל חסידיו".

דרוש לשבת החודש

מצות קידוש החודש

"ויאמר ה' אל משה ואל אהרן בארץ מצרים לאמר, החודש הזה לכם ראש חדשים ראשון הוא לכם לחדשי השנה". (שמות יב, א-ב).

צריך להתבונן מדוע כאן מדבר הקב"ה עם משה ואהרן, ולא עם משה בלבד כמו תמיד? מבארת הגמרא במסכת ראש השנה (כה:): מפני שקידוש החודש צריך להעשות בשלשה דיינים (סנהדרין פ"א משנה ב), ולכך קרא הקב"ה למשה ואהרן, ובפסיקתא רבתי (פרשת החודש פיסקה כא) מתאר איך היה קידוש החודש הראשון ואלו דבריו: אמר להם הקב"ה אני ואתם נקדש את החודש - ואז נתעטף הקב"ה בטלית מצויצת והעמיד למשה מכאן ולאהרן מכאן, וקרא למיכאל וגבריאל ועשה אותם כשלוחי החודש ואמר להם: "כיצד ראיתם את הלבנה, לפני החמה או לאחר החמה, לצפונה או לדרומה, כמה היתה גבוהה, ולאן היתה נוטה וכמה רחבה". אמר להם [למשה ואהרן]: "כסדר זה יהיו בני מקדשים את החודש, על ידי זקן עם טלית מצויצת, ועוד שנים עמו, ועל ידי עדים".